

בעוה"י . בראשית ברא אלהים את השמים וגו' :

שהתנה הקב"ה עם מע"ב שיקרע הים שילכו ישראל בחרדה . והמלאים יעבדו צים . ועד היום נשרש בלבבות ישראל שכאשר תלילה בא על אדם יחיד או רבים איזה לרה . נוסעים ללדיקי הדור . ועל ידם ותפלתם יאמית להם ה' ישועה הכל כ"ל כדי שיערש בלבבם אמונת ואחרות ה' ב"ה . ששימע לתפלת עבדיו . ולהבין לפשומי עם כמוט האדק יאמח לנו ישועה עפ"י הדוב ע"י הלדיק . חקדים לך מאמר קדוש מספר הקדוש שערי אורה בשער ו' . וז"ל וזה סוד ויגש אברהם ויאמר האף תספה לדיק עם רשע תלילה לך מעשות כדבר הזה . והגני פותח לך שערי אורה בפסוק זה . וכי מה טעם אמר תלילה לך מעשות כדבר הזה . וכי בב"ד של מעלה לדיק עם רשע ממיתין . ח"כ איט דין יושר והא כשיצ אל אמונה ואין עול . אלא סוד זה הפסוק עמוק והגני רומז . דע כי מדת החסד מהפכת בזכות כל ברי' וברי' . ואם אדם ח' עשה זכיות ועשה עבירות מדת הדין בא להעניש את האדם על העבירה . ומדת החסד אומרת וכי אם ידו של אדם חטאה וראוי להעניש הרי עיט לדיקת ואינו חוטאת שעשה מזהו ז' . ואם אחת מעגשת לזה הגוף בעבור הטא הדיד הרי גם העין לוקה והיא נענשה שלא כדין . וזהו להמית לדיק עם רשע . והי' כלדיק כרשע . ולפי דרך זה מעכבת מדת החסד כנוה פרעניות מלבא לעולם . ובדרך זה בעבור לדיק ח' שיש במקום מתעכבת הפרעניות מלבא למקום . כדי שלא יקבל אותו הלדיק לער בפרעניות המקום . כמו אשר שאמרט בגוף כך הלדיק במקום . ומאד הזה מגין הלדיק על מקומו . כי'ל מגין כשדין אנשי מקומו למעלה . ויולא מן הדין חייבים כל' או עונש ח"ו . מתקרבת מדת החסד ואמרה האף תספה לדיק עם רשע כלומר אומרת מדת החסד למדת הדין אם את מעגשת לאלו הרעבים של מקום פלוני . נמלא יגיע הזק להלדיק . ויקבל לער עזורם כשיעגשו הם או תפחת חרסם . וזה הלדיק לא חטא שיגיע לו לער או זק . נמלא הלדיק מגין על אנשי המקום . מטעם שלא יגיע לו זק ולער

לחבר סיום התורה והתחלתה . לכל האותות והמופתים אשר שלחו ה' לעשות בארץ מצרים וגו' . ולכל הדי החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל . במאשית ברא חלקים את השמים ואת הארץ . נראה בעז"ל לנעוץ סופו בתחילתו כידוע ג"ד שאמרו חז"ל ויאמיתו בה' ובמשה עבדו . אם במשה האמיתו בה' לא כ"ש . אלא כל ראמיון ברוטי ישראל כאלו מאמין בקב"ה . וע"ד שאחז"ל ובו הדבק וכי אפשר לדבק בשגינה . אלא הדבק בת"ת . הגה ראה כי מיום שבר כנו הש"ל להיות לו לעם . נתן לנו בכל דור ודור לדיקים המנהלים אותנו בדרכי התורה והעבודה . ותמיד עושה הש"ל לנו ניסים ונפלאות על ידם . וכמו שאחז"ל דור ודור ו"ןרשו . דור ודור ומנהיגיו . ואמרו יפתח בדורו כשמואל בדורו . כי הש"ו נותן תמיד מנהיג הראוי לפי ערך הדור . כי ח"א לנער הטיטק המתחיל ללמוד . ללמוד אלל אחד מגדולי ישראל . ועיניו רואות שכמו כן מאז עד עתה הש"ו עושה ניסים לעמו ישראל ע"י הלדיקים . והוא כדכי שע"י הניסים הנעשה על ידם לכל ח' וא' מישראל . נתחזק בלבב אמונת הש"ו . וזה ויאמיתו בה' . ע"י מה ובמשה עבדו . על שהאמיתו וראו שמרע"ה הוא העובד להש"ו . ונותן להם כל מחסורם ע"י אותות ומופתים . זאת השרים בלבבם אמונתו ואחרותו ית' אשר בידו נפש כל חי . והוא מנהיג ובורא . כמבואר בלוי מאמין הראשון . ומה שנאמר שם מנהיג ובורא . לכאורה הוי ל' למימר בורא ומנהיג . כי מנהלה ה' הבריאה ואח"כ ההנהגה . אמנם באמת כל בעל מלאכ' אחר עשיית מלאכתו מנהיג הכלים והחפצים להעמידם כחפלו . אמנם הבורא ית' ה' מנהיג אותם קודם שבראם . כמו שאחז"ל במדרש בהבראם באברהם . והוא בשביל כל האבות . כי אברהם נקרא אברהם . וילחק נקרא אברהם שנאמר אלה תולדות יחק בן אברהם אברהם . יעקב שנאמר בה אשר ה' ליעקב אשר פדה את אברהם ע"ש במדרש . ואמרו חז"ל וישב הים לאיתנו לתנאו . מלמד

אלה ע"י יסורין תורה ועוה"כ וא"י] וביד עבדיו הנביאים עושה לנו ניסים ונפלאות והצילנו מכל צרה. עי"ז נשרש אמונתו ית' בלב כ"א מישראל. ובה מובן בעוה"י לכל האותות והמופתים אשר שלחו ה' לעשות בו. ולכל הירחוקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה. [הוא ע"ד ומוראבם וחתכם יהי' על כל חית הארץ. כמבואר בזה"ק. ולזה כאשר יראה האדם לפני הדיק מכל מורא ופחד על האדם]. לעיני כל ישראל ר"ל לפתוח עינים של כל ישראל. שיראו ויבינו שבראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ:

ענין שמחת תורה שאנו קורין בסיום תורה:

לבאורה למה לא נקרא שמחת ישראל. ומה גם שקב"ה ואורייתא וישראל חד. וגם לבשר ולקשר לעיני כל ישראל עם בראשית. כי סוף מעשה במחשבה תחלה. וגראה ע"פ משל כי עיינו רואות כאשר יזכה איש פשוט שכל ערך להיות על שמחת דיק מפורסם כעושה נשואין לבנו או בתו. וה' לו כמה יגיעות לכתת רגליו ומרחק כב. וכאשר יזכה להיות שמה על שמחתו או משמח א"ע מאוד מאוד ומפוז ומכרכר בכל עוז ומקדך בכל כחו. וכאשר שואלין אותו לשמחה זו מה זו עושה. ישיב על זה לא אשמח שאיש פשוט כמוני שכל ערך זה להיות על שמחת בת מלך מלכי רבנן. אשר כמה אלפים אנשים גדולים חורי ארץ באו לכאן ממרחק. בהולאות מרובים. ואנכי עני ואביון שפל ונבזה. זכני הש"ת להיות ג"כ עומם על שמחה זו. והנמשל מובן. ולכן אלו ה' נקרא שמחת ישראל. הרולה לשמות. היה לדיק להיות בבחי' ישראל לקים תורה ומצוות כראוי. משא"כ כשנקרא במחז' תורה. והוא שמחת הס"י. כי כל התורה שמותיו של הקב"ה. וקב"ה ואורייתא וישראל [בחי' ישראל] חד. ותורה נקרא בזהיר הקדוש ברוך דמלאך. לזה כל איש קטן כגדול. אפילו השפל ערך לדיק לשמות בשמחה. וגם עוד יוהר כמשל הג"ל. ולזה ראוי מפשטוי עם בני ישראל ששמחים עוד יותר ויותר. ובאמת הוא סוד גדול מה שנוסעים העולם היראים ושלמים על

ולער. עכ"ל בקינור. ובה מובן לנו הסוד ועלה היעולה שכאשר איזה איש חלילה בזה"ה צרה. יסע לא' מזדיק הדור. וכאשר להדיק לער מזה. מיד בא לו ישועה וחסד]. ולפעמים כאשר אדם מחוסר אמונה ח"ו. ולבלי ידח ממנו נדח. שולחין עליו יסורים ח"ו. והוא נוסע לדיק א' שבדור ומתפלל בעדו וגרפא לו. [והוא ע"ד תשב אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם]. ובה מתחדש וישרש בלבבו אמונת הבורא ית'. ובה מובן בעוה"י. מה נשתנו אומה הישראלית מכל האומות אשר כמה גלויות ה' לנו. גלות מצרים גלות בבל. וכמה הפרכתאות ולרות עבדו עלינו. [הגם שה"מ מלינו מידם ע"י שלוחיו הנביאים]. המעט הוא מפני שבתנו מכל עם מראשית בריאת עולם. כמבואר במדרש בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית תפלות. בשביל תורה שנקראת ראשית דרכו. בשביל צבורים שנקרא ראשית צבורי ארמון. ולהבין דברי המדרש אקדים מה שמעתי ממורי הרב הקדוש מפרס"ח זללה"ה. שהקשה הרי התורה היא תמידית. ואין שייך בכל עת מצות צבורים. ופי' שכל יום צבך כאשר קם אדם משינתו מחויב לקיים מצות צבורים לפנות ראשית מחשבתו לשמים. וראשית הזמן לשעבד רמ"ח אבריו ושם"ה גידיו לה' צ"ה. ואמר רמז לזה. תצי"א בית ה' אלהיך. תיבת תצי"א טעריקון תצי"א בית ה' אלהיך. ואפשר לומר שנכלל בונתו ג"כ שההילוך וההבאה הוא ממש כמעשה הצבורים. יראה שהכוונה למצוה כגוף המצוה. ובה מובן דברי המדרש בשביל ישראל שנקראו ראשית. היינו כאשר יקיימו התורה שנקראת ראשית. ובה יראה אדם לתורה. הוא ע"י מצות צבורים שנקרא ראשית. היינו להפריש ראשית ומיד כשיעור צבך משינתו לשמים ועי"ז יזכה להיות כל היום בקדושה. כי על ידי זה נקרא כל היום שריים מקדושה. כאשר שמעתי בן צפי' מגורי זל"ל מווארדאק. ורמזן הש"י בטובתינו לקיים מצות ובו הדבק כ"ל. ולהפריש בלבבנו אמונתו ית'. וזה לא יכול להיות רק ע"י יסורין ששולח עלינו. [והוא ע"ד ג' דברים אינם באים

והם הצדיקים שצב לזר ודור . שהם העינים של כל ישראל . וגם י"ל שמחמת שכל האנשים טובים שמסגלים ליוצרים . עושים בזכותם בשם כל ישראל . והנה בלה במחשבתו ית' ולפה מעשה הצדיקים שצב לזר . ובשבים ברא שמים וארץ . וזה לעיני כל ישראל . ר"ל בשביל הצדיקים עיני כל ישראל עיני העדה . בראשית ר"ל שעלה בראשית המחשבה . ובשבים ברא שמים וארץ [וזה מחלה עלה במחשבה לבראיתו במדת הדין . כי בלדיקים מדקדקים כחוט השערה . ואח"כ מלאחי כן בערבי נחל] :

להבין למה נקרא שבת בראשית . משא"כ בכל שבתות השנה אינם נקראים על שם הפרשה הקורין בלוחם שבת . יראה כי מבורר בראשונים שלולי אשר מזכירות העולם עד עכשיו . ה' בנמצא תמיד שומרי שבת ועב"פ איש א'. כמו אדה"ר . חנוך . משותלח . נח . שם . ואח"כ האבות הקדושים והשבתים וי"ח עב"ב אשר אנו שומרים השבת . ולולי כן . כי אם יליזר אשר פעם א' ה' העולם בלי שומרי שבת שאין בנמצא אפי' איש אחד בעולם שישמור שבת . ה' העולם חוזר לתוהו ובוהו . כי בשמירת שבת נתקיים העולם והבגתי בזה דברי צב לעקידה . [הובא בנפשי נשרים] שהקשה יגל פסוק ויכולו למשמע שבשמי כלה . ואח"כ נידר כחייב ויכל אלהים ביום השביעי . וע"ש הרבה תמיהותיו בזה . ותי' כי הענין . אחר שגמר צ' מלאכות כלליות הקדומים . והוא מלאכת חומר הקדום מאפס מוחלט . ביום הראשון . ואח"כ עד יום השביעי נברא כל האנושות מהחומר הקדום . והוא כמו יש מיש . וזאת נשלב בסוף יום השביעי שנאמר ויכולו כו' . והנה אלו ה' מלאכות עיקר תכליתם ציירה להיות עובד מתמיד . להתנהג עולמו בעצב כסידורו עד עולם . וזו המחילה מחמת יום השביעי . אשר זאת תכלית הבריאה . כי השביתה והמנוחה משני המלאכות הוא ההשלמת המלאכה הג' שנתנה עולמו בהווייתו . ויחדש בעובדו בכל יום תמיד מע"כ . כסדר הטבע אשר הטביע היולר במחלת יום השביעי . וזה יבצר

על שמחה עושה הצדיק . והוא כשהצדיק בשמחה נמשך משמים שפע ברכה והנלחה על כל העולם . וביותר להקרוצים אליו בלוחם חדל . ואע"כ דלינה לא חזו מזלייהו חזו ונפתחו ארצות השמים להריק עליהם שפע קדושה להאיר עיניהם מדעת עליון . וזה אפשר הכונה בפסוק אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה . יראה שבהשמחה שיש להצדיק . ומכ"ש לצדיקו של עולם . בזה נחלה אור לכל צדיק וצדיק לפוס דגא דילי' וכמו שהזכיר בטוב שילמח הרבה . כן ע"י אור הצדיק יאמיח אורח עליונים לכל העולם . וכמו כן לישרי לב . וזה אנו אומרים פסוק זה ביה"כ קודם כל נדרי . שאז אמר הקב"ה למשה סלחתי כדברך . ונחלה עם עמו בני ישראל . ואין שמחה גדולה מזו כאשר נחלה אל בנו . ונחלה ונחגל שמחתם עד מאוד . וזה אנו אומרים פסוק זה שיתעורר לנו שמחה זו ויגיע לנו אור זרוע ע"י שמחת הצדיק . וצדיקו של עולם . [ולפשוטי העם השמחה ביותר כמו הסומא אשר לא ראה אור מעולם כאשר נפתחו עיניו לראות אפילו דברים פשוטים . יש לו יותר שמחה מהאיש אשר לו עינים לראות ורואה דברים יקרים ונכבדים אשר לא ראה מעולם] . וזה לכל האותות והמופתים ולכל היר החזקה אשר פשה משה לעיני כל ישראל בראשית כו' . ר"ל כי כוונת צדיק הדור המכונה בשם משה . [כמו שמצאתי ממורי הקדוש מווארקא שכל צדיק הדור מכונה בשם משה . ע"ד משה שפיר קאמרת] כאשר עושה אותות ומופתים כוונתו רק להאיר בזה עיני כל ישראל מקטן ועד גדול . ולפקוח עיני עורים אשר עינים להם ולא יראו . שיראו ויבינו שבבראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ . והוא אחדות הבורא ית' . שהוא לבדו ברא עליונים מרום המעלות המכונה בשם שמים . עד שכל המדרגה החתונה המכונה בשם ארץ . ובכל רגע הוא בורא ומחי' אותם . ומחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית . ומי שזוכה לבחי' זו . הש"י עושה על ידו אותות ומופתים . וידעו הכל כי יש אלקים בישראל : **וידע** יראה לפרש ולחבר לעיני כל ישראל בראשית וגו' . יראה ע"ד עיני העדה

ויצרך. כי אין הברכה גדולה כהגעת החפץ. וחלף נגמר בשבת והוא מלאכה בלי עבודה. וכבר אמרתי שזה הפי' אשר ברא אלהים לעשות. אשר בהתחלת השבת התחילה עיקר המלאכה התכלית. והוא ענין לעשות. להיות מוטבע להיות עוד ששת ימים. ואח"כ כאשר בא שבת עושה מחדש ששת ימי המעשה. ואח"כ מלאתי זאת בצב"ק. ונהניתי ונתתי שבת ליוצרי. וזהו הענין שאנו קורין שבת בראשית שבשבת נגמר והוטבע כל מעשי בראשית להיות לעולם כפי אשר כיוון בה יוצריו. וע"י מי יתקיים ע"י שומרי שבת כנ"ל. והוא מה שאמרו חז"ל אלמלא שמרו ישראל שתי שבתות מיד נגאלו. יראה כי בשבת הראשון נהיה ששת ימי המעשה מחדש ויצאו וישגו לעולם התיקון בשבת ימי המעשה על בחי' סור מרע. ובשבת שני ישיגו מחדש ששת ימי המעשה בעולם התיקון לבחי' ועשה טוב. וזה מה שאמרו חז"ל כל המקיים נפש אחת מישראל כאלו קיים עולם מלא. יראה כיון שישראל זה יקיים אח"כ מלות שבת יתקיים על ידו עולם ומלואו. ויראיתו בספר כד הקמח מיוחס לרבינו בחיי בלות ש' שמה שגאמר זכור את יום השבת. יראה זו מה שאנו חומרים היום יום א' בשבת יום שני בשבת. ואין אנו מזכירין לקרוא שמות לימי השבוע כאשר אומות עכ"ל. ולדעתי בעזה"י הטעם כי כל ימי החול נהוו רק משבת כנ"ל. ואפשר שכ"א מישראל לפי ערך השמירת שבת שלו כן יזכה בשבת ימי המעשה אח"כ בעזרה ועבודה וי"ש. כי הם תולדות של שבת. וברא כרעי' דאבות. וכח האב בן. ולהיפוך חלילה במחללי שבת ר"ל. פוגם חלילה בכל העולמות. ה' ברוב רחמי יוליכו בדרך הישר לפניו. ולהיות ממקיימי ושומרי שבת על אהי"ט בהרחבה ושמוחה. ולזה אפשר נלמדינו על שמירת שבת קודם מתן תורה. בכדי להיות עלול עי"ז לקבל התורה ולהיות בבחי' סור מרע ויזכו בזה בקבלת התורה אשר ה' ג"כ בשבת לבחי' ועשה טוב :

בראשית ברא. עיין קושיה המפרשים למה לא כתיב בראשונה. ועוד

קושי' . ואפשר לומר בראשית אותיות שצ"ח יח"ר. ע"ד יאר ה' פניו אליך. כי סוף מעשה במחשבה תחילה. ותכלית וגמר מעשה בראשית נגמר בשבת אשר מאיר לעולם ע"י שמירת שבת של ישראל כנ"ל. גם בלחות בראשית יס. "בשבת אברהם ייגל ילחק ירין ייעקב יבניו יגונו יצו. והוא ע"ד שאמרו חז"ל בהבראש באברהם. ואיתא במדרש רבה פרשת תולדות אברהם נקרא אברהם ילחק נקרא אברהם דכתיב אלה תולדות ילחק בן אברהם אברהם. יעקב נקרא אברהם שגאמר בו. יעקב נקרא ישראל. ילחק נקרא ישראל. אברהם נקרא ישראל ע"ש. כינאם שבכלל בהבראש אברהם ילחק יעקב. וזה מובן ברא אלהי"ם בגימטריא הטבע מספר פ"ו. [וכאשר שמעתי בשם הבעש"ט זללה"ה אשר בא איש א' לזמן וה' חוקר ופילוסוף ממרחקים אללו. והי' בלבו קושי' חזקה. אשר ע"פ חקירה הי' בטבע שבאותו שעה שבאו ישראל ליי"ם הי' מוכרח הם להתבקע. ומה זה הגם המפורסם שאנו מאמינים. וטרם הקשה להבעש"ט קושי' זו. וזה הבעש"ט להשמש לקבץ בני העיר לבית הכנסת לדרשה. ודרש להם ע"פ בראשית ברא אלהים. ואמר שיטעפשים בעולם שהוקשו להם אשר ע"פ חקירה הי' מוכרח הם להתבקע ע"פ טבע בלותו שעה. אמנם עינים להם ולא יראו. שהרי מביאר בתורה בפירוש שהקב"ה ברא הטבע. בראשית ברא אלהים אלהי"ם בגימ' הטבע"ע. וזהו וישב הם לליתתו. ואמרו לל תלכו מלמד שהתנה הקב"ה עם מע"ב בו. ואדרבה הגם גדול ומפורסם ביותר שמתחלת בריאת שמים וארץ התנה הקב"ה עם הים וברא בו הטבע להתבקע לפני עמו ישראל ביום זה ע"כ ודפח"ח]. ובשבת נברא הטבע לקיים העולם בששת ימי המעשה ע"י שומרי שבת וכנ"ל. וזהו בראשית. בשבת באברהם בילחק ביעקב בישראל כנ"ל ברא אלהים. והשתל העולם להתבקע בטבע הששת ימי המעשה תמיד. וכנ"ל בשם בעה"ק :

ויבן מובן בעזה"י בטוב טעם פי' רש"י. אר"י

השבת לקיום הנפש בשמירתה שבת וזמורה לעסוק ביום השבת. אמנם הדריקים להם כל ששת ימי המעשה הם בבחי' שבת. ועוסקים כל ימיהם בצורה ומלות. וע"ז אחז"ל עשה שבתך חול. יראה שפעם ששת ימי החול ג"כ כמו שבת לעסוק בצורה ועבודה. ואח"כ נעשה לפרנסתו. לזה הבטיחו חז"ל ואמרו ואל תטעך לבריות. כי המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול דרך ארץ. והקב"ה יזמין לו פרנסתו. ושמעתי בקולו והוספתי בו מעט נופך להבין דברי קדשו. ודפח"ח. זכותו יעמוד לו להיות עובדי ה' בתורה ועבודה וי"ש מתוך הרצנה אמן:

בפסוק

זה לא מליט בכל הדורות שתי תיבות אלו אשר ח"י, גם קשה שבאדם כתיב תשע מלות שנה ושלשים שנה. מוספר המורוצה קודם, ואח"כ מוספר המועט. כי כן מהראוי לכתוב כי חי קודם מוספר המורוצה. ואח"כ עוד מוספר המועט. ובכל הדורות מוספר המועט קודם למספר המורוצה. יראה לעג"ד בעוה"י שהתורה בא לממדינו בזה גודל כח התשובה. שבכחו מתקן הכל. להיות הימים כסדרן. ע"ד ואברהם זקן בא בימים שתיקן בכל יום הנגדך לתקן. כי בכל יום נריך אדם לתקן תיקון השייך לאותו יום. וזהו יום ליום יביע אומר. ויום המאוחר לא יכול להיות בלתי יום המוקדם. נמצא בשמתקן יום האחרון מחייב לתקן מקודם ימים הראשונים. כי בהאחרון הכח של ראשון. ובלעדו לא ה' יום זה האחרון. וא"כ לכאורה האריך אפשר לתקן צימים האחרונים ימים הראשונים אשר כבר חלפו וחטא בהם. אמנם התורה גילתה לנו כח התשובה שביום שעושה התשובה מתקן הכל להיות כל הימים כסדרן. מתחלה מספר המורוצה ואח"כ מספר המועט. ובה הבחי' ה' אך אדר"כ שה' צע"ת באמת [אמנם כשהוליד בתי ה' אדר"כ בחיך ימי התשובה ולא ה' אז בבלימות. לך כתיב וימי אדם שלשים וזאת שנה וילד כו'. מספר המועט קודם, [מבא"ב שר' הדורות. [ולא תקשה מחנך כפ"ר רש"י ע"ב]. ובאשר שמעתי ממורי הק' מקומוני על ענין בתיים שבע"ת

גמורים

אח"י לא ה' נריך כו'. כח מעשיו הגד לעמו כו'. ולכאורה למה הביא הפסוק. ולדברינו הג"ל יובן ע"ד שראיתי בס' הק' עבודה ישראל מהמגיד מקאזניץ ז"ל. שפי' ומידך נתנו לך שהבחינה בעלמו הוא של הקב"ה. והקב"ה מחשב זאת לישראל ודפח"ח. והנה באמת ברא הקב"ה בשבת הטבע שפי' שבת יהי קיום העולם. והוא נותן עילה זו לעמו ישראל לאמור לעבו"ם שהם ע"י שמירת שבת מקיימין העולם וכנ"ל. ובלעדי ה' חוזר לתורה וזהו. וזהו כח מעשיו שהוטבע לקיום העולם. נתן לעמו שהם יקיימו העולם בשמירת שבת. לתת להם נחלת גוים שלא יאמרו לסטים אתם. ובה מובן מאמר חז"ל כל טורכו של אדם נגזר מר"ה חוץ מטורכי שבת וי"ט. כי בקיום שבת לפי ערך קיומו נהנה ומוטבע בטבע הששת ימי המעשה מחדש. וי"ט נקרא ג"כ שבת כידוע. ולזה אמרו לו עלי ואני פורע. ממדת שלא נגזר לו מר"ה רק שנתהוה מקב"ה ברי' חדשה:

ושאל לי פה טאמשוב איש א' מחכמי העיר. למה זה אנחנו בני ישראל

מיגעים ומטריחים עצמינו להלות לכבוד שבת על בשר ודגים ויין. והלא אמרו חז"ל עשה שבתך חול ואל תטעך לבריות. ומסייעין לי משמים להשיב לו. כי הנה קשה מהמבואר בגנ' לו עלי ואני פורע. והוא קושי' תוס'. אמנם הוא ע"ד שחז"ל שנים שאכלו את הפסח. א' אכל לשם אכילת פסח וא' אכל לשם אכילה גסה. ע"ז נאמר דריקים ילכו בס' וגו'. כי הכל הולך אחר מחשבת הלב. כמבואר בזהר בהרבה מקומות. ובה מדויק דברי חז"ל עשה שבתך [דייקא] חול ואל תטעך לבריות. אכל מי שעושה לשמים לקיים וקראת לשבת עונג. ע"ז אמרו לו עלי [עלי דייקא ר"ל בשבילי] ואני פורע. ושמעתי ע"ז בשם הרב הקדוש מקאזניץ ז"ל. דבר יקר על אלה ב' המאמרים הסותרים והרכה דקדוקים הממלאים בם. כי כלל גדול שמיות הנפש הוא רק מתורה ומלות. אמנם בני אדם העוסקים בששת ימי המעשה צענינו עוה"ז במו"מ ושאר עסקים. והס"י ברוב רחמיו לכל ידם ממנו נחה. נתן את יום

עליהם. [אלל שאר בני אדם היו נתפסים בעון אביהם]. וזהו אלה חולדות נח נח. ר"ל שחולדותיו היו ג"כ כמו הוא עצמו. ונולדו בזכותו. כמו ערם שנעשה אדם בר עונשין משפטו חלוי במעשה אביו :

אן ירלה [ע"ד לחות] ע"פ ששמעתי בשם מחו' אדמו"ר הרב הק' היהודי ז"ל מפרשים אחר. שאמר שוכחת מוסר על פנהגי בני אדם עלי חבל שכל אחד אומר שכל יגיעותיו ועסקיו עלי ארץ. הוא עבדו בנו להספיק לו לחורה וי"ש. וכאשר נתגדל בן הזה הוא שוכח למה ועל מה ה' מייגע אביו עבדו. לגדלו לחורה ומעש"ט. ואומר ג"כ שכל עמלו ויגיעו הוא עבדו בנו שיהי' ס"ח ועובד השם. וכן הוא מנהיגי בני אדם בעוה"ר דור אחר דור. ואמר אדמו"ר הרב ז"ל. מתי אזהר לראות זה הבן האמיתי [ואמר בזה הלשון. ווען וועט מען שוין זעהין דאס רעכטי קינד]. וע"ז העידה התורה אלה חולדות נח נח. שלא עוב עמלו לפעול ולייגע עבדו בניו. אך הוא בעלמו ה' הבן האמיתי והי' עובד הש' תמיד. ועיין לקמן בפ' לך בזה והוא ע"ד חולדותיהם של נדיקים מעש"ט. וזה אלה חולדות נח נח. הוא עצמו מעשים טובים שלו :

שם איש נדיק תמים הי' בדורותיו. ופרש"י ים דורשין אותו לשבח. ויש דורשין אותו לגנאי. והקשו המפרשי' למה דרשו לגנאי אחר שיש לדרוש לשבח. ועוד האריך שייד לומר כ"כ שאלו הי' דבור נדיקים לא הי' נחשב לכלו"ם. והי' די לומר שלא הי' נחשב לנדיק תמים. גם מלת אותו כמיותר. והו"ל למימר ים דורשים לשבח ויש דורשים לגנאי. ועוד דהוי' לי' לכתוב בדורו. ונראה דהנה שורש הדיק שיחזיק עצמו לאין ולכאורה האין מלא נח עלה להיות בעיניו כאין אחר שהקב"ה בעלמו אמר לו כי אותך ראיתי נדיק. אמנם נח חשב בלבו מה שהקב"ה חשב לנדיק הוא עיקר בני דורו שהיו כולם רשעים. לזה נגד מעשיהם הוא בתי' נדיק. ואלו הי' דבורו של אברהם לא הי' נחשב לכלו"ם. [והוא בתי' משה שאמר ומתו מה] ומה לי להתגאות בזה שאני נחשב לנדיק נגד רשעים הללו. ובזה הסיג והשריש בלבו מדת ענוה

עומדים אין נדיקים גמורים יכולים לעמוד. ע"פ מליצה כי אדם מתמיה לפעמים כאשר רואה כשאחד בונה בנין מגיח אבנים גדולות בעומק הקרקע תחת הבנין ליסוד הבנין. ומתמיה על מה זה ולמה הוא מאבד בידים אחר האבנים הגדולות השוים הרבה. אמנם בלחמת החכם יודע שזה הוא ליסוד הבנין. ובלעזו לא יוכל להתקיים. כן הוא אין אדם עומד על דברי תורה אל"כ נכשל בו. נמלא כשלון החטא הוא יסוד הבנין. והעטם בזה להבין אדם מה. כי זה גורם ללב נשבר משאל"כ הדיק גמור :

בפסוק וירא ה' כי רבה רעת האדם וגו' וינחם ה' וגו'. עיין בספר הקדוש נעם אלימלך ע"ז. וע"י דבריו הקדושים אפשר לומר ג"כ על פסוק שלאחריו. ויאמר ה' אמתה את האדם בה"א הידוע. ירלה הוא הכח המתאוו אשר באדם תאות היצר. וזהו אשר בראתי מעל פני ארמה. לשון דומם והוא תאות הגוף. מאדם עד בהמה. כל אשר יש בו כח התאות הבהמיות. ותאות רמשיעד עוף. [כמו עוף הנקרא רחל]. כי תמיתי כי עשיתם ולית הותרה להם בימי נח לאכול בשר בהמה ועוף. כי אז נעשה עולם התיקון. שילאו מכלל כח הבהמיות. וע"ש בנעם אלימלך. זכותו יגן עלינו שישים חלקנו בחורה לשמה ברב טוב בכלל כל ישראל אמן : סליק פ' בראשית

פרשת נח

אלה חולדות נח נח איש נדיק תמים. נראה דהנה לעיל בפ' בראשית בפסוק ויהי נח בן תשם מאות שנה ויולד. פי' רש"י שם כבש את מעיינו כדי שלא יחליף הגדול שבבניו ראוי לעונשין לפני המבול. והקשו המפרשים הלא הרבה אנשים בימי המבול אשר היו פחות ממאה שנה. למה נעמדו במי המבול. ואפשר לומר דקודם המבול הי' נע"ז לפני מאה שנה פנו היום לפני י"ג שנה שאלו ברשות אביו. [ולכן האב כשנמנע בנו ל"ג שנה מצדך ברוך שפטרני מעונשיו של זה. ולזה מליט בניס קמנים מהם ונתפסו בעון אביהם ר"ל]. נמלא שמונות בני נח היו על נח. ותיכתיז היו מכריעין

ונחמו מה . שלא הי' לו שום מזליות בעולם
לדמות עצמו אליו :

ושמעתי

שם דורשין לגנאי . בשם הרב
הקדוש מ"ו שמואל סאקלאוויר זצ"ל ע"פ משל
[עלה היעולה] על איש עני אשר מסבב על פתחי
נדיבים לקבץ מעות לנשואי בתו . ובא לעיר לבקש
אכסני' אלל איש מהימן מבלי לגנוב ממנו את אשר
טרח ויגע זמן רב . ובא לבית א' ושאל האיד אמלא
איש מהימן אוהב מלות לאסוף אותי הביתה ואומרי'
לו על אחד שהוא איש מהימן ומשכחים אותו שהוא
אוהב מלות ומתנהג בחסידות . אל תאמין ותלך
לשאל על איש הזה לשאר יושבי העיר ההוא .
ואם כולם משכחים אותו אז חלילה לך לעמוד
אללו . כי בודאי הוא רע . רק אם ילך לבית
אחר לשאל עליו ומגנים אותו . ואחרים משכחים
אותו . זה הוא לדיק תמים . וזה פי' רש"י
שנת הי' לדיק תמים . על אשר יש דורשין לשבח
ויש לגנאי ודברי פח"ח :

שם במדרש רבה אמר ר' יוחנן כל מי שנאמר
בו הי' מתחלתו ועד סופו הי' לדיק .
איתבין לי' . והכתיב אחד הי' אברהם כו' .
ר"ל בשם ריש לקיש אמר בן ג' שנים הכיר
אברהם את בוראו . ר"ח ור"י תרוייהן בן מ"ח
שנה הכיר אברהם את בוראו . ומה אי מקיים
הי' . שהי' מתוקן לסדרך כל העולם כולו
בתשובה . ולכאורה בלתי מובן האיד הי' לפ"ז
מתחילתו ועד סופו לדיק . ונראה להבין מקודם
גדולים בעלי תשובה יותר מלדיקים גמורים .
ויראה כי חז"ל אמרו העושה תשובה מאהבה
וזדנות נעשו לו כזכיות . ובדאי א"א שהלדיק
יעשה מלות בכל לבבו בלי שום פנייה . כעשיות
הרשע העבירות . ואח"כ כעושה תשובה נהפך
לזכיות . ובזה הכוונה אמרתי אשר אנחנו
מזמרים היודי ביה"כ . ובזה נכון מלת הי'
לדברי המדרש :

בשנת

תר"ט בסעודה שלישית פ' נח כאשר
הי' הסיבה של דבר רח"ל והסגולה
לאמור ישלח דברו וירפאם . [ואפשר הוא
מסוגל לקמיעה . ואפשר מסוגל פ' זו לומר
בבה"כ ובבה"מ וכל אחד ואחד] אמרתי שבדאי
בעת ירפאנו הש"י . ויסיר המום ויתן לנו חיים .

עונה באמת ובתמים . וזה מדייק רש"י בדברי
קדשו . ויש דורשין אות'ו [ר"ל זה הפסוק
לדיק תמים] לגנאי ור"ל שגם הם דרשו מלת
לדיק שהוא בצחינה גדולה . [ע"ד ויעקב איש
חסם] . רק שהם דרשו שזאת הצחינה הגדולה
להק' לדיק תמים השיג מחמת עווה שהי' בווע"י
שהי' מננה עצמו תמיד וכמו שמצינו גבי משה מכל
המדות לא נשתבח אלא במדת ענוה . והאיד
ומה הי' יכול לגנות עצמו . ע"ז פרש"י שחשב
תמיד אלו הי' בדורות לדיקים לא הי' נחשב
לכלום דייקא . ובזה השריש בלבו והשיג
מדת ענוה . בחי' משה שאמר ונחמו מה .
[ועד"ז אפשר לומר ג"כ בפסוק ויתהלך
חנוך ופרש"י לדיק הי' וקל בדעתו לשוב להרשיע
וזה בלתי מובן . וא"ל ג"כ שהי' בצחי' ענוה
גדולה עד אשר ירא בכל עת לעצמו פן ישוב
להרשיע חלילה . ע"ד אל תאמין בעצמך כו'] .
ויש דורשין אותו לשבח ואומרים שאלו הי'
בדור לדיקים הי' לדיק יותר . [ע"ד קנאת
סופרים תרבה חכמה] והיודע מחשבות חשב
זאת כאלו הי' לדיק יותר . כי מחשבה טובה
מזרף למעשה . נמצא שהי' חשוב ככל הלדיקים :
אז יראה ע"ד יוסר לך לוקח לו קלון . כי מחמת
שגוהא התוכחה הוא שוכח להזכירה ג"כ .
והש"י נזה לו לעשות התיבה ולהזכירה יושבי תבל
והם היו שוגאים אותו . ודרשו אותו לגנאי .
והלדיקים כגון משתלח הלדיק דרש אותו לשבח .
ע"ד אהוב את התוכחה :

ואפשר

לומר ג"כ היס דורשין לגנאי .
שהם דורשין השבח מהגנאי .
יראה ע"ד יובא נח ובינו אל התיבה מפני מי
המבול . ופרש"י והוא ממדרש אף נח מקטני
אמנה הי' ולא נכנס לתיבה עד שדחקוהו המים .
והקשה מורי זצ"ל האיד אפשר לומר על אדם
כזה שנשתל ממנו כל העולם שהי' מקטני
אמנה . ותיירך כי הלדיק האמיתי הוא בעיניו
בחסדיות השפלות . ועי"ז הי' מקטני אמנה
אחר שידע שפלותו ועוונותיו הי' כפסוק אללו
שכל העולם יחרב והוא יתקיים . ומגנאי הזה
דרשו שבו שחס הי' בדור המבול כ"כ שכל
ונכזה בעיניו . אלו הי' בדורו של אברהם לא
הי' נחשב לכלום . והוא מדריגת משה שאמר

בדקתו תמיד. והוא אומרו ויהי ה' את יוסף כי לא זו מחשבתו ופעולתיו מאת ה'. הן בזמן ויהי איש מלליח. כאשר ה' ברום המעלה. הן בזמן ויהי בבית אדוניו המלרי [לא נאמר אדוניו רק אדוניו לשון רבים. ירלה פועל ואשור. ואשר ה' בתכלית השפלות אשר פועל ואשור. עשו לו יסורים קשים כמבואר במדרש]. והוא בתכלית העניו ועבדות. בכל עת לא סר מעבדות ה' ע"כ. וכמו כן נראה כוונת הבעה"ט והמדרש משה יוסף נח ראו שלשה עולמות. ראה נח עולם בישור. וה' עוסק בתורה מתוך הרחבה והעושר. ובחריבה שגשגה אך נח לבדו וה' לו יגיעות רבות לפרנס כל החיות כמבואר במדרש ששה"פ"א ליתן מזונות להארי והכישו ונעשה בעל מוס. ואח"כ ראה עולם בשלותו והוא ה' אבי כולם. ובדאי כולם ייתנו לקולו ולא חסר לו מאומה. והתורה מעיד עליו שכל העתים האלה ה' לדיק תמים ולא נגרע מדקתו תמיד :

פרשת לך

בפסוק ויאמר ה' אל אברהם לך לך מארץך וממולדתך ומבית אביך. ארץך זה ממון ע"ד זהב הארץ ההוא. כי זהב הוא חשיבות שבממון. וממולדתך זה תאות המשגל. אשר הוא שורש כל התאות ר"ל. ומבית אביך זה מדות. כגון גיאות או ענוה. כילות או פזרנות. וכן שאר המדות אשר ע"פ טבע נמשך משורש אב : **א**ן ירלה כי יש בני אדם שסומכין עלמן שיש להם בנים לדיקים. והוא ח"ו עושה מה שלבו חפץ. ויש בני אדם שסומכין עלמן על זכות אבותם שהיו לדיקים. והם אינם עושים מאומה. ובאמת כבר אמר הילל אם אין אני לי מי לי. וזה לך לך לעמך. מארץך זה תאות עוה"ז שבא מד' יסודות. כעם מיסוד האש. גיאות מיסוד הרוח. עללות וליתן הרבה מיסוד עפר. תאות התענוגים מיסוד המים. והלדיקים מחקנין הכל לעושה. כח האש בקרבו. אמרו כל כהאי ריתחא ריתחא דרבנן. כל ת"מ שאינו נוקם וגוער כו'

כי בפרשת בראשית בהשתלשלות הדורות נאמר בכל א' וא' ויהי כו' ויולד בנים ובנות ויהי כל ימי כו' וימת. משא"כ בפ' נח בהשתלשלות הדורות לא נאמר רק ויולד בנים ובנות. ולא נזכר מיתתם. לבד מנח ותרח. וזה מרומז ברש"י בסוף פ' נח וימת תרח בחרן שרשעים בחייהם קריוס מתים והנדיקים במיתתם קריוס חיים. שזה פי' רק לתוך קושי' הנ"ל :

בפסוק

כי ילך לב אדם רע מעוריו. ארז"ל שבעה שמות יש לילה"ר משה קראו ערל. דוד קראו עמא. שלמה קראו שוגא. שנאמר אם רעב שוגאך האכילהו לחם וגו'. ירלה לענ"ד בעוה"י. ע"ד ששמעתי ממורי ז"ל מפרשיסחא. שפעם א' שמע דרך הכותל שאיש אחד מתפלל בכוחות גדולות. הבין והשכיל שמיניע א"ע להעביר המחשבות זרות. המתין לו עד אחר התפלה ושא"ל אותו מה זה שהרעשת בכוחות גדולות בהתפלה ושחק ולא ענה לו. ומורי ז"ל מחמת שהבין שזה ה' מחמת מחשבות זרות. אמר לו איערך בני שמע בקולי וטוב לך. כאשר יבא לך חיזה מחשבה וזה כגון סוס או כדומה. אל תדחה אותה. רק תעמוד מעט במחשבתך. ותאמת שיש כאן סוס וכדומה. ובאמת הרי אין כאן סוס דבר. ובה יבועלו המחשבות. וזה אם רעב שוגאך האכילהו לחם. ובלי לדחות בפ"א מכל וכל. אך לאט לאט בהשכלה. והש"י יהי' בעזרחיטו ויילגו מילה"ר. ועיין מזה בקיטור אלשיך :

במדרש

רבה יוסף נח משה עולם חדש ראו. והוא ע"ד המחשבה בעיבו בכל יום תמיד מעשה בראשית. ובבעל הטורים כתב וז"ל ג"פ כתיב נח בפסוק זה שראה ג' עולמות. ירלה ע"ד שמבואר באבק סופרים על פסוק [וישב ל"ע] ויהי ה' את יוסף ויהי איש מלליח ויהי בבית אדוניו המלרי. יספר הכתוב דקת יוסף כי לא זו מדרכי עבודתו ולדקתו תמיד. הן בזמן העניו והעבדות. אשר עניות מעביר ע"ד קונו. והן בעת הממשלה והעושר. אשר אמר החכם גדול נסיון העושר מנסיון העוני. אבל ע"ז הלדיק העיד הכתוב. כי הוא

מהרצ הקדוש אדמו"ר מוהר"ר ירחמיאל זצ"ל. שדרך העבודה כך הוא. מתחלה נראה ונדמה לאדם דרך עבודת ה' רחוק ממנו כשמים. וכאשר עוסק בעבודה ומייגע עצמו עד אשר משיגו. אז נעשה לפניו דרך זה כארץ. ומראין לו שמים חדשים. ודרך האדם העובד לייגע עצמו ולהשיג גם הם. כן הוא תמיד. ואמר לכן אל יתגלה אדם לאמר שחשקו מאוד לילך בדרכי עבודת ה' רק שאין יודע הא"ר ומה. כי קודם יעבוד בבחי' קטנה כאשר יודע. ועי"ז יתגלה לו דרכי עבודה מחדש. וזהו כ"ל אל הארץ אשר ארץ. כי זאת ה' בתחלת העבודה של אברהם אבינו. והי' נדמה לו רחוק ממנו כשמים. והבטיח לו ה' אל הארץ אשר ארץ. שישגי ויראה בעיניו קרוב אליו. בבחי' ארץ. והבין:

בפסוק ואעשך לגוי גדול. ואברכך. ואגדלה שמך. ופירש"י לפי שהדרך גורמת שלשה דברים כו' וממעטת את המזמן וממעטת את השם. והקשו מפרשי התורה. וכי אברהם היה מתאוה למזמן ולשיות לו שם בארץ. וגרסה צוה"ל דהנה במדרש רבה איתא במקום ממון שפרש"י ממעטת את היציאה. ופי' במתנת כהונה המזמן שיעקרו עומד להולאה. והוא ע"ד שאלחו"ל במובנו המלך שאבותיו גזזו מעטנות של זבד וכסף והוא פיזר אותם לנדרה. ואמר אבותי גזזו במקום שירי אדם שולטות בו ואגבי גמתי למקום שאין יד אדם שולט בו. יראה לעוה"ב לעולם שכולו טוב. ואברהם אבינו אשר היה מדרשו מדת חסד לגמול חסד לכל אדם ובעל מכנים אורחים היה חפץ נאווה לכל יחסר לו הולאותיו אשר נלך לו בכל עת עבור האורחים וגמילות חסד. ועי"ז הגיעו ה' שלא יחסר לו הולאותיו [זהו ממון] ללורך מליתיו. ועל ממעטת את השם. פי' האמת"כ בשם רש"י אינו יכול לקיים מצות ה' כנו שהוא במטחה בביתו. ועי"ז הבטיחו לו הסי"ת ואגדלה שמך. כי יש שם בעלם. ושם בתואר. ושם העלם לא נמלא רק בקב"ה. והוא אתה אחד ושם אחד. ותשוקת אברהם אבינו היה רק שיוודע שמו

כו'. והוא רק לכבוד תורה. כח הרוח ויגבה לבו ביראת ה'. עפר. בשינתם זוכים למודריגות רבות. למדריגת עליית נשמה. בחלום אדבר בו. מים המזריע ומלחית. ע"ד מלוא גוררת מלוא. וכל הד' יסודות נובעים בשם ארץ. וזה מארץ. וממולדתך. לכל יחסוד עיקר עבור בניו. או אל יסמוך על בניו שהם לדיקים. ומצית אביו. לכל יסמוך על אביו שהוא לדיק. והוא יעשה מה שלבו חפץ. רק אל הארץ. זה ארץ עליון. כמבואר ברמב"ם. אשר ארץ. ע"ד מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת. וע"ד לפוס זערא אגרא. והם למדת תורה הדבה וכו'. וזה ואלה תולדות נח. שעיקר עמלו עלי תבל ה' שיהי' הוא לדיק ועובד ה'. ע"ד תולדותיהם של לדיקים מעש"ט. וכמו שפרשתי לעיל ע"ס:

א"ר יאמר. [ויאמר] קושים המפרשים דהוי' ל' למכתב כסדר ממולדתך ומצית אביו ומארץ. ועוד התורה תמידית. והא"ר שייך זה בכל אדם ובכל זמן. ע"ד המבואר בזה"ק ומבואר בספר הקדוש ליוני. וז"ל אברהם דא נשמתא. אב לרוח ורם לנוף מארץ דא גיתא דערן. [יראה שמוסר ה' לשמה טרם בואה לעולם. שלא יהי' עובד ע"מ לקבל פרס בשביל גן עדן]. וממולדתך דא מבטן אמו של בשר ודם [הואתאליה הגופני. ע"ד ובחטא ימתני אמי. או לבא למדריגה והשגה. ע"ד ומבטן אמי אלי אתה]. ומצית אביו דא שכינתא. [יראה שלא יהי' עובד להיות בעל רוח הקודש. ולהיות שכינה מוצרת מתוך גרונו]. אל הארץ אשר ארץ. זה עולם השפל. להשיג תכלית הענוה והספלות ולב נשבר. ובמה ישיגו. שיראה אדם בכל עת ורגע תכליתו וסופו. עפר אתה ואל עפר תשוב. וזהו אל הארץ אשר ארץ. כי אין אדם יודע עתו וזמנו. [וטרם מותו הזוכה נתגלה לפניו שכינה הקדושה. וזהו ארץ]. וע"ד המבואר בערבי נחל מי גבר יחי' [הוא חיים הגלמי] ולא יראה מות [שלא יזכור יום המיתה] ימלט נפשו מיד שאלו. כי רק בבחי' זו ימלט נפשו משאלו. ויזכה לחיים הגלמי:

א"ר יאמר אל הארץ אשר ארץ. כי שמעתי

כל עמין לארעאן לממנין שלוחין וארעא דישראל לא שליט בה מלאכא ולא ממנא אחרא אלא איחא בלחודוי. בגין כך חזיל לעמא דלא שליט בהו אחרא לארעא דלא שליט ביה אחרא ע"ש: **במד"ר** רבה ואע"פ לגוי גדול. ילא לו מוטיטין כו'. זקן וזקינה מכאן

בחור ובתולה מכאן. ועיין במ"כ ס"ס. ואפשר לומר שזה ה"ר רמז שגם בזקנותם ה' להם רחמים כבחור ובתולה. כי כל הגדול מחבירו ילכו גדול ממנו. ובה חופס אדם הכנעה גדולה ומאמין שכל לדקוחיו אינו שלו רק מהש"י שחור לו כאמרם ז"ל ילכו של אדם מתגבר עליו בכל יום ולאמלא הקב"ה עוזו לא היה יכול לו. ועי"ז ישיג שפלותו. וירא לפשוט שלא יפול ברשתו ח"ו. או י"ל זקן וזקינה הוא ג"כ רמז להכנעה ושפלות. כי יודע כי קרוב יום קיוו. ולא כן בימי בחרות. אבל אברהם גם בימי בחרותו ה' בחי' זו. ע"ש במדרש מקל וטרמל ג"כ יש לפרש עד"ז כאמרם במקום גדולתו שם תמלא ענוותנותו ולריך כל אדם אפילו אם הוא במדריגה היותר גדולה הן בעשירות והן בתורה יהיה בלבו תכלית השפלות כמאמר רמב"ם בעת גדולתו ומלכותו מאשפות ירים אביון. וזהו ה' זכרנו יברך יראי ה' הקטנים עם הגדולים. יראה שהם במדריגת קטנות ושפלות אפילו כשהם גדולים. שק ועפר מכאן הוא שפלות. ועטרת וזב מכאן. והוא עד למדריגת שפלות זה הוא אהוב לשמים עד שהקב"ה הקדים כבודו לכבוד עלמו. וזה דאמר ר' זעירא שלך קודמות לשלי :

בפסוק אמרי נא אחותי את למען ייטב לי בעבורך וחסיה נפשי בגלגל.

יראה כי מדרך הלדיקים לבקש רחמים אפילו על רשעים ולאהוב כל הבשראים והיה בטות שמי שיגע בצרה יענה ואם יודעים שהיא אשת איש בודאי לא תובאה לפרעה. וממילא שכל יום יענשו הרבה וינגעו עבודה אבל כשתאמר אחותי. בודאי לא יגע בה שום אדם רק יהללו אותה אל פרעה וממילא יגלו כולם. וזה למען ייטב לי שלא יהיה לי נזר לראות בצערם :

בפסוק וילך אתו לוט. בספר מגיד מושרים ח"ל דאיהו יאה"ר דאזיל

שמו של הקב"ה בעולם על ידו. ושתפחהם אלהותו לכל באי עולם. כמ"ס. ואת הנפש אשר עשו בחרן. כפירש"י סם :

א יראה ואגדלה שמך. ע"ד המבואר בספר מגדול עוז בשם הרמ"ט שאין ראוי להעלות שם לבנו אפילו שם אדם נח שם ועבר שאין להעלות שם אלא מאברהם ואילך עכ"ל. וזה אפשר לרמז בפסוק ואגדלה שמך [ואגב אזכיר מ"ס בספר הג"ל בדרך י"ד ע"ב.

ומזה לפרסמו. ח"ל יעשה סעודה ביום המילה אשר קרא שם לבנו. והרמז בתורה ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמ"ל. ביום ה' ג' הוא שמתי למילה. ועיקר משתה הוא הסעודה גדולה קרייה משתה ב"מ ע"ס היין ואין סעודה מזה אלא בבשר. ובכאן יש סמך מיוחד בכחוב כורתי בריתי עלי זבח עכ"ל] :

עוד בפסוק הג"ל. ופרש"י ואברך בממון. והיה ברכה שהברכות נתונים בידך. ולכאורה הלא אין מדרך הלדיקים שיפלו בממון ולהיות לו שם בארץ ולהיות מהמזכרים ומכ"ס אבינו אברהם. אמנם נראה כי אבינו אברהם אשר תשוקתו מאוד לפרסם אלהותו ית"ש בעולם. ולקרב נפשות כולם ליורטיו ית' ולהוכיחם על רוע מעלליהם היה צריך לו ממון הרבה שלא ימנעו לצדיות. ואדרבה הכל יהיו צריכים לו ולברכתו. ועד"ז יהיו דבריו נשמעים ביותר. וזהו וילך אברהם כאשר דבר אליו ה'. ר"ל לכוונת השי"ת ולא לכוונת עצמו לממון ולשם טוב :

שמעתי ממורי הדיק הקדוש מפרשים חסד וגלה"ה על פסוק לך לך מארנך.

שאברהם אבינו חיפש לידע מנהיג של כל מדינה ומדינה. ומלא והשיג עד של כל מדינה הממונה מהש"י עליה חוץ מארץ ישראל אשר לא השיג שום ממונה עליה. כי עיני ה' אלהיך בה כו'. אמנם זה"ש לא כאשר ישראל בתוכה. ולכן אמר לו השי"ת לך לך אל הארץ אשר אראך. ור"ל שכאשר תהיה שמה אז תמלא ותשיג שם המנהיג הוא הש"י בעלמו. ודפח"ח. וכן מבואר בזה"ק בפרשה זו קוב"ה יהיב ל' לאברהם רוחא דחכמתא והוי ידע ומאריך מערי' דישבא דעלמא. ובזה"ק וירא קוב"ה פליג

כבוד והכל משבחין אותו שהוא ת"ח ולדיק ומכבדין אותו ולזה אין להאדיק עלה להפטר ממחלוקת זה כי חף שהאדיק מכבד אותו ביתר שאת מ"מ אחרים אינם רואים לכבדו ומחמת זה יש לו עדיין קנאה לכן דרך בעל קנאה לבזות ולהשפיל הלדיק ככל מה דאפשר. והנה לוט היה לו ג"כ קנאה על אברהם. וזה שאמר לו אברהם אל נא תהי מריבה ביני וביניך. ר"ל שלא תהיה לך קנאה עלי ולבזות אותי וכיון שתשוקת אברהם היה תמיד לגלות ולפרסם אלהותו ית' לכל באי עולם. ולהוכיח את בני אדם וללמדם דרך ה'. ולזה נתן לו ה' ברכה וכ"ט שלא יהיה נארך לבדיו. וארצה הכל יהיו לריבין לו כדי שיהיו דבריו נשמעין לבני אדם כנ"ל. ולוט מחמת קנאה היה מבזה אותו שלא יהיו דבריו נשמעין לבני אדם ושלא יכבדו אותו. וע"ז היה אברהם מוכיח אותו על פניו ואמר לו אל נא תהי מריבה ביני ובייך ובין רועי ובין רועיך זה הוא המחלוקת מסוג א' הג"ל מחמת פרסום ע"ד ה' רועי לא אחסר ואברהם בלדקתו היה רודף שלום והיה רוצה להגיד לו הכל. אמנם על המחלוקת מסוג ב' מחמת קנאה. תכלית השלום בזה להפטר ממנו לזאת אמר לו הפרד נא מעלי. ובה מתורץ אברהם שגיייר אנשים רחוקים ואך דחה קרובו בן אחיו. ולדברינו נחא. ועיין בצעל הטורים שכתב ויפרדו אי"ש מע"ל אחיו אברהם יסב כו'. ס"ת שלום. והוא כנ"ל שתכלית השלום להפטר ממנו וזה לימוד גדול המרומז בתוה"ק. ויש רמז ג"כ לוט הוא ע"ד מים המאדירים ותרנוס מלטני' וזה תאות הגופני הוא כח הית"ר וכמבואר בתוה"ק. וכח הנפש וכל הגופני הם שני הפכים כשה קם זה נופל. והרשעים הולכי חשך ית"ר שופטין ומושל עליהם וסורים למשמעתו והולכים אחר עצמו אחר תאות הגופני לבד. והלדיקים יל"ט שופטין ושומעים לעצמו ומגבירים כח הנפשי על כח הגופני. ויש בני אדם שית"ר מטעה אותם לאמר לילך בכת שניהם בשותפות לילך בדרכי הש"י בתורה ומצות וגם מחלוקת הגוף אל תנת ירך. וזה שקר מוחלט רק נריך להיות בלתי לה' לבדו ולרכי הגוף אכילה ושת'

לחול עם בר נש עכ"ל. בזה רמז שית"ר של אדם מתגבר עליו בכל יום אפילו הוא צדיק אברהם. וע"ד מאמר ר"ל כל הגדול מחבירו יפרו גדול ממנו. וזהו אח"ז וזהו לדיקים נדמים להם כהר. וזהו אל תאמין בעצמך כו'.

בפסוק

ועמק השדים בצרות צרות חמר. ופירש"י בשם מ"א שנגשה גם למלך סדום לפי שהיה בצומות כו' וביון שילא זה מן החמר האמיתי באברהם למפרע. וקשה דלדברא דכיון שילא זה יוכלו להכחיש שאין הקב"ה עושה גם ליראיו בהשגחה פרטיות כיון שרשע זה ג"כ ילא וע"כ מקרה הוא. ואפשר לומר כי מבואר במדרש פסוק ל"ט וז"ל אברהם היה מתפלל על עקרות והם נפקדות על החולים והם מרווחים. ר"ה אמר לא סוף דבר אברהם הולך אל החולה. אלא שהחולה רואה אותו ומרווח עכ"ל. ולדעתי הוא כאשר שמעתי מאדמו"ר הה"ק ז"ל שבא איש א' אלא שיתפלל עבורו שיגל ממקרה לילה ר"ל וזהו לו שטרם שיגיד יגיד לפניו אורחו ויגל וידעתי שהיה לו ליסועה. וגראה כי בן היה בצדיק אברהם כשהחולה היה מזייר לפניו אורח אברהם נתרפא מיד. וע"ש במדרש שאפילו ספינות הסורשות בים הגדול היו ניזולו בזכותו של אברהם. יראה בעזה"י שכאשר אמרו זכותו של אברהם יעמוד לנו מיד היה להם יסועה. ומלך סדום כאשר נפל בחמר אמר ג"כ זכותו של אברהם יעמוד לי ונר לפניו אורחו ויגל ואח"ז סיפר זאת לכל בני אדם בבת הוללתו. עי"ז האמינו באברהם למפרע שניגל מכשנ האש :

בפסוק

ויאמר אברהם אל לוט אל נא תהי מריבה ביני ובייך ובין רעיו וגו'. הדקדוקים רבו עיין במפרשי התורה. וגראה בעזה"י כי הגה יס ב' מיני מחלוקת. א' כגון ב' סותרים שיש להם מו"מ אחד מריבים זה את זה שכל א' יורד לפרנסת חבירו ומחלוקתם הוא מחמת פרנסתם או להרבות הונם. [לזה אם אחד הוא לדיק ורודף שלום מניח מו"מ זה] ומחלוקת כזה אין רק בשעת המסחר אבל לא כשיושבים כ"א בביתו. ב' יס מחלוקת מחמת קנאה שמקנא בחבירו שיש לו

ושתי' ושינה יהיה כוונתו רק להצרות גופו לתורה ועבודה והכל הולך אחר מחשבת הל"ב. ומבואר בספרים שאכילה כזו חשוב כמו אכילת עיה"כ שתשוב כהעמית וכמו כן תאווה המסגל יכוין לקיום המין ולהצרות זרע בדרך ה' לדיקים עובדי ה'. ואז הוא מכת הלדיקים אשר ילה"ט שופטין. ואברהם הוא הנפש במבואר בזוהר. ולוט הוא הגוף ולא יכלו לשבת יחדיו. וזהו והיה ברכה כי אברהם בחי' הנפש הוא בחי' ברכה ולכן בית שצא אברהם לתוכו היה מחברך ולנו שנתן לו אברהם פריעה מיד מחברך ונתעשר במצואר במדרש רבה פ' זו. ולהיפוך הוא בלוט בחי' גופני שהולך תמיד אחר תאוות הגוף ואחר מדות רעות והוא בחי' ארור בלי הללחה חלילה ובתרגום מלמטי' הג"ל. ואיש אשר יאמר כי הוא זה טוב שמשינה אל ינת ידו הוא שקר וכל ימיו הוא במחלוקת בקרביו כי רשעים מולאים חרטות אבל בלדיקים נאמר בברכות ה' דרכי איש גס אריביו ישלים אחר זה הילה"ר. ומלאך רע יענה אמן ובע"כ יספר שבתו. וזהו ויפרדו איש מעל אחיו אברהם כו'. ס"ח שלום כנ"ל. כי בזה יתברר שלום הנפש הקבאל אברהם בן יה"ר אמן:

בפסוק

אברהם אבני מגן לך שכרך הרבה מאוד. ופרש"י שהיה דואג שלא יענש על אותן נפשות כו' ומה שאחזה דואג על קבול שכרך שכרך הרבה מאוד. ולכאורה קשה האין שייך לומר על אברהם שדאג על שכן הלא אחו"ל אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב ע"מ לקבל פרס. וגם עוד תמיהות עיין בצה"ק ובכנפי נשרים. וגם צריך להבין כפל הלשון במשנה הג"ל אל תהיו כעבדים כו' ע"מ לקבל פרס אלא הו כעבדים כו'. וגראה על פי משל לשר אחד שמרד במלך אדיר וגדול שנים הרבה ואח"כ שם אל לבו גדול פשעו נגד המלך האדיר המושל בכל ארץ גמר בלבו והלך בעלמו להמלך לבקש על נפשו ולהתחנן לו ופייס את המלך וקיבל עליו לעבוד את המלך כל ימי חייו בלא שום קבלת שכר וחשב בלבו אולי בזה יטופר עונו ואחר עבור שנים רבות שעבד המלך בכל לבו נתן לו המלך מחנות רבות יקרות ונכבדות

ועשהו לשר גדול ומושל. ואת כל שונאיו שם תחת רגליו. וכאשר ראה השר את כל זאת חיל ורעדה אחזו וירא מאלד לנפשו כי אולי שלם לו המלך שכר חלק עבודתו עד הגה. וממילא לא יהיה לו במה שיטופר עונו אשר מרד מקודש. וכאשר ראה המלך גדול פחדו ויראחו אמר לו המלך ידוע תדע שאנכי לא נתתי לך בזה שכר עבודתך כי באמת רב טוב לפניך לך רק כ"ז נתתי לך עבור כבודי. כיון שגלוי לפני כל בני אדם שאחזה עבד נאמן לי בכל נספך ואין זה כבודי שתהיה שפל עניך רק להיות איש נכבד בעושר רב ולהיות כל שונאריך למרמס תחת רגליך כי זה כבוד המלך להיות לעבדו הנאמן אליו למגן ומחסה. ועל פי משל הזה יובנו מקראי קודש אלה. כי מבואר במדרש פ' נח פ' למ"ד. ר"ח ור"י תרוויהו אמרין בן מ"ח שנה הכיר אברהם את בוראו ומה אני מקיים ה' שה' מתוקן להדריך כל העולם כולו בתשובה. [יראה כי ממנו ילמדו כל העולם לעשות תשובה ועיין מ"ש בפ' נח על המדרש הזה]. וחשב בדעתו לעבוד הש"י בלי קבלת פרס. ובזה יטופר עונו של המ"ח שנה. וכאשר עבר זמן רב ומסר הקב"ה שונאיו בידיו והרג את אמרפל וחביציו ונתעלה ונתעשר מאוד עד אשר כל האומות המליכוהו עליהם למלך אז ירא אברהם אבינו אולי בזה משלם לו הש"י שכרו חלק עבודתו וממילא יפרע ממנו על המ"ח שנה. לזה אמר לו הקב"ה אל תירא אברהם אנכי מגן לך כל הטובות והחסדים שעשיתי עמך הוא למען כבודי. כי זה כבודי להיות למגן לעבד נאמן כמותך אשר יודע לכל לעבד ה' נאמן ביתו. אמנם שכרך הרבה מאוד שכרך חלק עבודתך רב טוב לפניך לך לעוה"ב. כי שכר מזה בהאי עלמא ליכא ויפה קורת רוח שעה א' צוה"ב מכל חיי עוה"ז. וזה כוונת המשנה לענ"ד אלא הו כעבדים המשמשין את הרב שלא ע"מ לקבל פרס. יראה שידע ויבין שהחסד שיעשה לו הש"י אינו למען עבודתו רק למען כבודו ית' כמשל הג"ל:

אין יאמר ע"ד שאחו"ל אפילו כל עולם אומרים לך לדיק אתה תהי' בענין כרשע. כי אולי יהי' לו איזה פני' במועשיו הטובים.

לד גיאות. ואם הוא בין בנ"א ליגעים יבללו אותו בדברי לננות ויתבייש מהם. לזאת קשה לרש"י למה עשה אברהם מזה זו בפרסום רב. ויותר טוב הי' לו להיות הלנע לכת. אמנם בחמת התורה הקדושה השמיענו גודל מדרגותו של אלה"ה. שכאשר מל עלמו לא נתיירא משום דבר. מן הגוים ומן הליגים. הם הפילוסופים החכמים בעיניהם. ומל עלמו בעלם היום. כי הי' לבו חזק באמונת הי' ובמלותיו. ולא הולך לירא משום איזה פני'. ושלל יתורכו עמו בדיעות המשובשות. ולא יניחו אותו למול ולקיי"ם מלות"י ש"ל מקר"ס. ירלה שבדלי לא הי' יכולת בידם למנוע אותו בפועל ממלות הי'. אמנם היו מתוכיח עמו בדיעותם ובשכלותם. עד שלאיש אחר היו עכ"פ מביאים איזה פני' ומתקנת חוץ בעבודתו ולא הי' מקיים המצוה כראוי כדוננו של מקום. אמנם אברהם הגדול בענקים. לד שלבו חזק מאוד ביראת הי'. לא הי' לבו ומתקנתו פונה כלל לדעתם ולשכלם. וכל דעות הפילוסופי' ושכל האנשי. הי' כאן בעיניו נגד רצון הי' ית'. לזאת יאות בעיניו. לעשות מלאת הי' דוקא בפרסום. כדי לחזק לב כולם שלא הי' לבם פונה להפילוסופים החכמים בעיניהם. ולחזק לבם באמונת הי' ויראתו. ולכן לא מפרש רש"י זה לעיל דהנה מוזכר בטעמי מלות שמות מילה הוא תיקון גם לצריחות הגוף. ובזה יגלל מכמה מיני חולאת. אשר יוכל להתהוות מחלאת הזוהמא הגדבק בתינוק מבטן אמו. וגם כדי להחליש ולקצר חושים וכח תאות המשגל. ולהיות לאות וסימן שהוא עזר להשם. לבל יכשל מתאות חמימות הגוף. לזאת כאשר מל בני ביתו. לא הי' לחכמי פילוסופים להתווכח עמו ולדחות אותו בטענותם הגפסות מדרבי השם. ולא הי' אז ניכר מעלת אברהם כ"כ. לא כן כאשר מל עלמו וכבר הי' לעת זקמתו. חצר כבר נתקצר רעיונות דמיו. הי' לחכמי היונה לעיון ולהתווכח עמו ע"ז בחקירת שכלם. מבלי לקיים המצוה ולהכניס עלמו בסכנה מקום הנקבר כל האברים. וכל המלות נדחין מפני פ"י. והנה בזה ניכר מעלת אבינו אברהם. שלא

אז איזה גיאות ר"ל. ומזכר בשעה"ק לרח"ו. שבה יורד לשאל תחתית ר"ל. והוא כמו משתמש בשרביטו של מלך. וגם אחו"ל לדיק ורע לו. שמלמין לו עונש מעט העבירות שעשה בעוה"י. רשע וטוב לו. שמלמין לו מעט זכיות בעוה"י. ולהטרידו מעוה"ב ר"ל. וזה שירא אברהם ודאג שמא קבלתי שכר כו'. ירלה שדאג אולי הוא מכח שמלמין להם שכר מלאת בעוה"י. וירא שמא עשה עבירה שהרג כל אותן נפשות ויענש עליהם. ולכאורה האין חשב שעשה עבירה בזה. וכי עביר קב"ה ניסא לשיקרא. אמנם מרוב שפלותו וענותותו חשב בלבו. שהם היו מחויבין מיתה מכבר. ומגלגלין זכות כו' וחובה כו'. ובאמת עשה עבירה. רק שהש"י שילם לו עתה שכר כל מלותיו. לזה אמר לו הקב"ה אל תירא אברהם. כי באמת עשית מלה. ע"ד אזהרי הי' שאלו רע. ואחו"ל במד"ר פ' פנחס כל האופך דמים של רשעים כאלו הקריב קרבות. וזהו אנכי' מגן לך. ירלה אנכי' הי' אלהיך. מגן לך. שהאזנת את העובדי זרה. ויתפרסם אלהותו ית' בעולם. וידעו ויאמינו שאנכי הי'. ומה שאתה דואג על קבול שכרך. שאתה מהסתם שמקבלין שכר בעוה"י. שכרך הרב"ה מאו"ד. ירלה לעוה"ב. כי על טוב עוה"י לא שייך לומר הרבה מאוד. כי הוא כלה ופסד. אבל על שכר עוה"ב שייך לומר הרבה מאוד כי הוא נלחי:

בפסוק בעלם היום הזה נמול אברהם. ופרש"י זו ביום כו' לא נתיירא מן הגוים ולא מן הליגים ושלל יהיו חויביו ובני דורו אומרים אלו ראיתו לא הנחתו למול. [קשה מה היו יכולים לעשות לו] ולקיי"ם מלות"י ש"ל מקר"ס. לכאורה אלו הי' תיבות מיותרים. וגם קשה למה לא פי' רש"י זאת על פסוק כ"ג את בשר ערלתם בעלם היום הזה. ונראה בעוה"י. דהנה כתוב הלנע לכת עם הי' אלהיך. והטובה בזה נראה לענ"ד. כי אז יוכל אדם לעשות בלתי לה' לבדו. בלי שום פני'. משא"כ בין בני אדם. יוכל לבא ולתפוז בשיבחוהו עבור זה ויוכל לבא

והביטו שהוא שלו והי' מוכרח להחזיר לו את אשר לו. וכן שמעתי מהרב ארמו"ר מ"י פישלי מסטריקאב דמו על פסוק ויתן לו מזהב שבא ויתפלל בעדו תמיד. וזוהי יתורן הרבה קושיו' מהראשונים:

פרשת וירא

וירא אליו ה' וגו'. להבין למה לא נאמר וירא ה' אל אברהם. ועוד כפל הלשון וישא עיניו וירא, ומהו וירא וירא ב' פעמים. וגם מג"ל לרש"י מה שפי' לבקר את החולה. ואפשר לומר בעזה"י. כי אחו"ל אין השכינה שורה מתוך עזבות אלא מתוך שמחה. וזה הי' ביום שלישי למילחו שהי' לו יסורים. והי' חסר לו השמחה. הי' קשה לרש"י האין הי' השכינה נחלה אליו לזה פרש"י שבא לבקר את החולה. ולמד שנחסר לו שמחה חסר לו השם אברהם לזה כתיב אליו. והוא יושב פתח האוהל כחוס היום כי אברהם אבינו השתדל להשיג שמחה ולבא למדרגתו ע"ד שמש דקה מרפא בכנפי'. או יראה פתח האהל. ע"ד ששמעתי ממורי הקדוש מפרשיסתא זלללה"ה ע"פ פתחו לי שערי צדק שדרך העבודה הישרה הוא שאדם יעקב כל עת פתחו לי שערי צדק ולראות את עלמו תמיד שהוא בחון ולבקש מלפני הש"י שיפתח לו פתח לעבודת ה'. ואמר דוד המע"ה זה השער לה' לדיקים יבאו בו. כי רק זה הבחי הוא השער לה' ודרך האמיתי לעבודת ה' ית'. והנה אלת"ה כשראה שאיטו במדרגתו הקדושה ע"י חסרון השמחה כנ"ל מיד התחיל לנעוק פתחו לי שערי צדק כנ"ל. וזהו והוא יושב פתח האהל. ומיד וישא עיניו שנחטלה בחי' עיני רוחניות עיני השכל שלו ותזר לבחינתו ומדרגתו כמקודם. וירא והנה שלשה אנשים נלבים עליו והיה בעיניו כמחמיה שהוא ראה אותם בבחי' אנשים והם במדרגתו יותר ממנו וזה נלבים עליו. וירא הוא לשון הבנה. ר"ל שהבין שהם במדרגתו יותר ממנו. וירך לקראתם. וכבר נאמר פקודי ה' ישרים משמחי לב וזא לשמחה. מיד בא מלאך רפאל לרפאותו. מכאן יש

שלא שם לבו לדרבים אלה. ודוקא מל עלמו בעלם היום. שלא יאמרו בני דורו אלו ראיתוהו לך הנחיתו לקיים מצוות המקום. כי עשה בלי השכלה והבנה כלל. ואילו ראיתוהו אז היינו משבילי אותו. לכן מל עלמו בפניהם. להראות שמצוה ה' ית' הם למעלה משכל האנושי. וכל טענות וסברות וחכמות בטילים הם נגד מצוה יוצרינו ית'. ומל עלמו וקיים המצוה כמאמרו של מקו"ם. יראה על כונה הש"י לבד. שהוא למעלה משכל האנושי:

בפסוק ויזו עליו פרעה אנשים וישלחו אותו ואת אשתו ואת כל אשר לו. יראה דהנה לבאורה אינו מובין מה שאמר אברהם למען ייטב לי בעבורך היכן שיראה אברהם ליקח ממנו כזה. עבור שרה שיקחו אותה. אמנם נראה ע"פ דברי הוזה"ק פ' האזינו דר"ה ימלאהו בארץ מדבר חו"ל מאן דאחמיו לעולם נכסין נפל בבי מרעי ולא יתמי עד דיתן כל מה דיתגזר עלי' ע"ש. והנה כמו כן לפעמים הוא מן השמים שהרשע יתן ממון להלדיק ע"ד יכן רשע ולדיק ילבש. או מוכרח הרשע ליפול לחולי וליתן להלדיק מעות שיסתכל עבורו. והנה אברהם ראה ברוח קדשו. שפרעה צריך ליתן לו מעות. ולגדול מדת טובו של אלת"ה שלא הי' רוצה שיהי' מוכרח ליתן לו בשביל סיבה רעה. לכן אמר למען ייטב לי בעבורך. שיהי' נראה שהוא עבורך. ההקדמה אשר הוא מהש"י שייטיב לי יהי' לסיבה זו. מחמתך ועבורך. וחיתה נפשי. הנפשי. הנפשי. אשר ינתן לי מהמחי' הנפשות. בגלגל. יהי' נראה שהוא בגלגל. ועל גוף הדבר שלא תהי' שרה נאכס' להם. הי' בעוונתו חזק בה'. שלא יאונה לדיק כל און. ובאמת אם הי' פרעה טמן מעות והמתנות לאברהם בטוב לא הי' צריך להתנגע בנגעים. ולשמה הי' רוח והללה ממקום אחר. אמנם פרעה לא רצה ליתן לאברהם את אשר לו מן הש"י בידו. לכן הי' מוכרח להיות הלל שרה בסיבה כזו שיתנגעו בנגעים גדולים. בכדי שיתן מחמת לאברהם שיסתכל עליו. וזהו ואת כל אשר לו. כי באמת הי' שלו כל התמנות מקודם. ועתה הסכים גם פרעה והעם

יש ללמוד עולה לכל דבר להחזיק בשמחה ובה
ימים לו ישועה וכאשר אמר לי בפי' מורי ז"ל
הנ"ל בהיותי אלו להזכיר אליו בני שיחי' אשר
היה אז חולה מסוכן מאוד ואמר לי שאין לו עולה
עבורי רק שאהיה בשמחה ושמעתי לעולמו ונחתי
לחסידים מעית לאכול ולשתות יחד בשמחה
ואהבת חברים ומיד נתרפא בנפלאה:

בפסוק

אל נא תעבור מעל עבדך .
מכאן שגדולה הכנסת אורחים
מקבלת פני השכינה . ושמעתי ממורי מוהר"י
ז"ל שכל גדול כאשר איש מקיים מצות הכנסת
אורחים . ישיג הבע"כ מדריגת האורח . היינו
המדריגה טובה אשר בו . ולא המדריגה שפילה
שלו . ושמעתי ממורי מפרשישחא . שאמר בזה
שכיון שהכנים אברהם האורחים המלאכים .
השיג מדרגתם בחי' עומד . שלא יפול ממדרגתו
וזוהי פי' והוא עמ"ד עליהם . שנעשה בחי'
עומד . ופן תאמר שלא הי' לו בחי' הליכה .
לזה אמר הכתוב עליהם . שהמדריגה הטובה
בחי' הליכה . אשר הי' לו מקדם עליהם . כאשר
לו . וכן אמר אדמו"ר מקאומיר ז"ל . גדולה
הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה .
כי קבלת פני השכינה . הוא רק לפי ערך
המקבל בחי' כלי שלו . וכי אפשר ליתן להכלי
קטן אלק מדות . לא כן מצות הכנסת אורחים
אשר בכל יום ויום שהשיג אורחים . תמיד הוא
משיג מדריגותיהם . ונעשה בכל יום כלי חדש
יותר מערך בחי' כלי שלו מעצמותו . ודפח"ח :

עוד

יומר כו' . כי שמעתי בשם המגיד מלובלין
ז"ל כבד את ה' מהוהך א"ת מהוהך אלא
מגרוהך ירעה כי עולם תחד יבנה . ולזה לא
יחדל אביון מקרב הארץ . וממנו של עני מופקד
אל עשיר . ובה מוצן גזילת עני בביתך .
ובמעשה העשיר בדרתו עדיין לא ניכר כ"כ
כבוד שמים . כמו אם איש עני נותן מלחמו
לדל אחר . בזה ניכר כבוד שמים . שהוא בלתי
לבדו ית' . וזהו אל חקרי מהוהך אלא מגרוהך .
שמקמץ מלחמו אשר הכין לגרונו . ודפח"ח .
וזה יש לרמוז גדולה הכנסת אורחים . יותר .
[כמו וביותר] מקבלת פני השכינה . כי עני
נקרא פני השכינה . ע"ד ואם דכא ושל רח

ודרשו ואחי דכא כו' . ור"ל אם הכנסת
אורחים הוא מעני . הוא יותר גדול כנ"ל :

עיינ

חפלה בציבור בכל לשון וביחיד רק בלה"ק .
ואפשר לומר בכל המצות כמו הכנסת אורחים
ג"כ כגון זה . אם הוא ברבים כחברה הכנסת
אורחים הוהב בכל קהילות ישראל . נאמרה
בכל לשון . ר"ל אפילו אם אינו בקדושה ובטהרה
כראוי בדו"ח . משא"כ ביחיד רק בלשון הקודש
צריך להיות יותר בקדושה . וע"ש ברבינו
יונה שכתב דאם היחיד מתפלל אותו חפלה
עלמו שהציבור מתפללין ג"כ נקרא חפלה בציבור
ע"ש . וכן י"ל ג"כ גבי מצות הכנסת אורחים .
לזאת מהראוי להחזיק במצות הכנסת אורחים
ביחיד ובלבד :

בפסוק

ויהי אחר הדברים האלה והאלהים
נסה את אברהם וגו' . הנה
בעיני העקידה נחשורו כל המפרשים . מה
זה שאנו מיתמים העקידה רק באברהם ולא
ביצחק אשר פשט זוארו כשה לעבת . ולענ"ד
יובן עפ"י שמעתי בשם הרב המגיד מווארשיסלאב
ז"ל . אשר הקשה מה זה הרעש בנסיון הגדול
של עקידה . הלא אפילו לפחות שבפומותם אם
אמר הקב"ה דבר זה צודאי הי' מקיים . כי
הלא בידו נפש כל חי . ואם לא ישמע בראונו .
יעשה הקב"ה בראונו ויקח נשמתו . ותי' ע"פ
משל . לשני בני אדם שגוסעים לעיר מליכה
מטרפוליין של מדינה רק אחד נוסע שמה למען
ראות יופי העיר וחידושים רבים הנמצא בתוכה .
והב' הולכו שמה בכבלי ברזל לאסור שמה
בבית האסורים . והחילוק בין ב' האנשים .
שהראשון כמה פראות מקודם תושק ומתאוה
לראות העיר . וכשראה מגדל העיר שמח בשמחה
רבה . וההיפוך בהשני . והנמשל מובן . כי
הנה אחת שכל אדם אם הקב"ה הי' אומר לו .
הי' מוכרח לשמוע אליו . אמנם כל הליכה הי'
בובה ומקוין עליו . לא כן אביו אברהם . הי'
בשמחה רבה כל הליכה . ומשק ומנפה מתי
חזיר אור הבקר ותביא לידי ואקיימו . ובבקר
אור השכים בציירות רב . כדכתיב וישכס
אברהם בבקר . והנה זה באמת נסיון גדול .
עכ"ד . ובה ניתא דנתיחם נסיון העקידה אך
לאברהם

לאברהם. כי יצחק לא ידע מקודם רק בדרך נודע לו. גם נראה עפ"י מה דאיתא בספר ערבי נחל על המדרש קח גא אין גא אלא לשון בקשה. גם מבואר במדרש שכאשר אמר לו המלאך אל תעש לו מיאומה. ביקש אברהם מהקב"ה ליתן לו רשות עב"פ לעשות צו מוס או להוליא ממנו דם וזוא תמוה. וביאר עפ"י משל למלך שה' לו אוהב. וה' לאוהב כלי יקר אשר המלך חשק להכלי. רק שחש חולי יהי ע"כ לאוהב שכאחך הכלי ואמר לו בדרך רשות. אם רצונך ליתן לי כלי זה ולא יהי לך ע"כ תן לי. ואוהב היקר אשר אהבת המלך הוא יקר בעיניו יותר מכל חפצי עולם. נתן לו באהבה רבה. וכאשר ראה המלך שנתן לו כ"כ באהבה. החזיר לו הכלי. וביקש האוהב מהמלך שיקח החפץ ממנו כי בכל עת אשר יראה החפץ יהי לו צער וע"כ. בזוכרו שהמלך התאוה לחפץ זה. ולא נשלים רצון המלך ללד שלא רצה לזער אוהבו. וביקש שיקח אותו. ובאם לאו ישבר אותו או יקלקל אותו. למען ישכח הע"כ. והגמל מובן. ולזה אמר הקב"ה קח גא בלשון בקשה. ולא בתורת חיוב. ואברהם ביקש לעשות אותו עב"פ בעל מוס כמשל הנ"ל. ולזה ג"כ נתייחס אך לאברהם. כי בזה יודוע גודל אהבת אברהם ליוצרו. וזאת לא היה אלא יצחק. ובזה אפשר להבין דברי רש"י בתחילה פ' חיי שרה. למה נסמכה פ' עקידה למיתת שרה כו' וכמעט שלא נשחט פרחת נשמתה והקשו המפרשים דהוי ל' לומר וכמעט שנשחט ולה"ל מובן שפ"י מתה אמת שרה שה' אברהם טפל לה בגזירות. ומסתמא גם באהבת הש"ה היתה גדולה ממנו. וכיין ששמיטה שאפלי כמעט לא נשחט היינו אפילו מוס לא עשה צו. ומגודל הצער אשר חשבה חולי לא תתגלגל רצון הש"ה ממחמת שלא רצה הקב"ה לזער אותם. כמשל הנ"ל. לכן מתה. והשם יזכור גם אותנו לאהבתו

אמן :

פרשת חיי שרה

בפסוק וידבר אחס לאמר אם יש את נפשכם וגו'. יראה שאברהם דיבר אחס דברים אחרים. רק שה' נשמע מדיבורו אם יש את נפשכם. וזהו לאמר. ושם בפסוק יו"ד ויען עפרון כו' לכל באי שערי עירו לאמר. כי מבואר בראשונים ע"פ ופגעו לי בעפרון. לשון פגיעה בדרך. מבלי לדבר עמו בפרט בשם זה. רק דרך אכז כאיש אשר יפגע באוק. וכמו כן השיב עפרון רק ע"י בני חת. וזהו לאמר לאברהם. וזהו ג"כ הפ' בפסוק י"ג וידבר אל עפרון באוג"י עם הארץ. הוא בדרך סוד באוג"י עם הארץ. לאמר לעפרון. [זה היה שכל יקר כמובן]. וזהו ג"כ הפ' בפסוק י"ד ויען עפרון את אברהם לאמר לו. יראה לא שדיבר עם אברהם. רק לאמר לו. כי הוא לא דיבר רק עם בני חת לאמר לו. ועיין בנפשי נגדים וחבין :

בפסוק אותה הוכחת לעבדך ליצחק. לכאורה מלת לעבדך כמיוחדת.

גם שאר דקדוקים באלה הפסוקים. ואפשר לומר בעזה"י. עפ"י המבואר בבעל העקידה שכתב יראה לאדם לבחון בנפשו אם טהורה וכה ה"ל. הוא אם כאשר יזדמן לו איזה מלוא. נפשו משתוקקת מאוד בזריות רב לעשייתה. ידע

לאברהם. כי יצחק לא ידע מקודם רק בדרך נודע לו. גם נראה עפ"י מה דאיתא בספר ערבי נחל על המדרש קח גא אין גא אלא לשון בקשה. גם מבואר במדרש שכאשר אמר לו המלאך אל תעש לו מיאומה. ביקש אברהם מהקב"ה ליתן לו רשות עב"פ לעשות צו מוס או להוליא ממנו דם וזוא תמוה. וביאר עפ"י משל למלך שה' לו אוהב. וה' לאוהב כלי יקר אשר המלך חשק להכלי. רק שחש חולי יהי ע"כ לאוהב שכאחך הכלי ואמר לו בדרך רשות. אם רצונך ליתן לי כלי זה ולא יהי לך ע"כ תן לי. ואוהב היקר אשר אהבת המלך הוא יקר בעיניו יותר מכל חפצי עולם. נתן לו באהבה רבה. וכאשר ראה המלך שנתן לו כ"כ באהבה. החזיר לו הכלי. וביקש האוהב מהמלך שיקח החפץ ממנו כי בכל עת אשר יראה החפץ יהי לו צער וע"כ. בזוכרו שהמלך התאוה לחפץ זה. ולא נשלים רצון המלך ללד שלא רצה לזער אוהבו. וביקש שיקח אותו. ובאם לאו ישבר אותו או יקלקל אותו. למען ישכח הע"כ. והגמל מובן. ולזה אמר הקב"ה קח גא בלשון בקשה. ולא בתורת חיוב. ואברהם ביקש לעשות אותו עב"פ בעל מוס כמשל הנ"ל. ולזה ג"כ נתייחס אך לאברהם. כי בזה יודוע גודל אהבת אברהם ליוצרו. וזאת לא היה אלא יצחק. ובזה אפשר להבין דברי רש"י בתחילה פ' חיי שרה. למה נסמכה פ' עקידה למיתת שרה כו' וכמעט שלא נשחט פרחת נשמתה והקשו המפרשים דהוי ל' לומר וכמעט שנשחט ולה"ל מובן שפ"י מתה אמת שרה שה' אברהם טפל לה בגזירות. ומסתמא גם באהבת הש"ה היתה גדולה ממנו. וכיין ששמיטה שאפלי כמעט לא נשחט היינו אפילו מוס לא עשה צו. ומגודל הצער אשר חשבה חולי לא תתגלגל רצון הש"ה ממחמת שלא רצה הקב"ה לזער אותם. כמשל הנ"ל. לכן מתה. והשם יזכור גם אותנו לאהבתו

בפסוק גר ותושב אנכי עמכם. יראה כי מבואר בספרים שמוזכר אדם

וזה ה' רואה אליעזר לנשות. ואומר אלי' המי נא כדך ואשמה. שלא די שתתן לי לשקות רק להטות הכד לפי. ומחמת גודל תשוקת נפשה להאמרה. אמרה שמה. בלי לורך להטות גופו להכד. רק שהיא תטה הכד לפי. עד שאין לורך ר"ל לשקות. וזוהי יהי' ניכר גודל זכות נפשה. אותה הוכחה לעצדה ליתחק. ירלה שהיא ראוי' והגונה לעבדות ה' ית' של יתחק. ולהיות לו לעזר לעבדותו. וכשאחז"ל זכה עזר כו'. וזה אדע כי עשית חסד עם אדוני. כי באמת ה' אברהם מדתו מדת חסד ויתחק מידת גבורה בעבודת השם ית' ומ"מ ה' ג"כ מדת חסד כאשר ביארתו בעזה"י בפ' תולדות ע"פ ויאמרו כי ראוי ראיתו וע"פ בזהירך על קושי' מגלה עמוקות :

פרישת תולדות

אברהם הוליד את יתחק. ע"ד שפי' רש"י אינו דומה תפילת לדיק בן לדיק וכו' :

ויתרוצו הבנים בקרבה. פ"ר שפי' מרביים במחלת שני עולמות. והוא בלתי מוכן. היסבן דרך משל ב' עיירות סמוכים אשר כ"א רואה שהרבי יהי' בעיר הב'. היסבן לבנות זאת בסוג שמריבין א"ע בשביל הרב. בן בידוע שיעקב חשק רק בעזה"י ומאח בעזה"י. ועשו חשק רק בעזה"י ומאח בעזה"י. ומה שייך שמריבין במחלת ב' עולמות. ועוד קשה דה שייך לומר בשתי בנים יורשים מאביהם בית וסדה. שמריבין זה עם זה שכ"א רואה ליטול שתייהם הבית והסדה. וזה היאפשר. משא"כ בשני עולמות. הלא לכ"א יש די והותר בשניהם. וכ"א יכול ליטול העזה"י והעזה"י. הלא אמרו חז"ל עמיד הקב"ה להחזיל לכל לדיק ש"י עולמות. והאפשר לומר שמריבין במחלת שני עולמות. כי יעקב אמר שיעקר פעולת אדם עלי תבל. רק להביין עלמו לעזה"י. לערות בע"ש כדי שיאכל בשבת. ועזה"י לריבין לסיק וכלי [ע"ד חין חומן בלא כלים] לקיום המצות כגון לדיק אחריו גאה ועלית גאה. זה אלי ואנוהו. ואשר

ידע שפשו טהורה ובריאה. אמנם אם נפשו מתעלל בה. ותרגיש כובד ועורר בהמטה. ידע בבירור כי נפשו מלוכלכת בחלאת עומות ר"ל. והיא בכלל חולי הנפש. ולהבין יותר נאמר עפ"י משל כאשר אדם הוא בדרך חיזה ימים. ולא השיג מה לאכול. וזה לאכסניא. אז משתוקק ומתאוה לאכילת פת חריבה יותר ממעדרים צביו. וכ"ש למעדרים אם השיג אותם. אמנם כאשר בא לאכסניא. וממלא לו מאכלים טובים ואינו משתוקק ומתאוה להם כלל. אז כאשר בעל האכסניא שואל אותו אם ליתן לו לאכול. הוא משיב שאינו צמא הצריאות. אף שאינו ניכר בו שום דבר רע. אומר לו הלא חדע אשר זה חיזה ימים אשר לא ה' לי לאכול. ועתה כשבאתי היום. וב"ה יש כאן כל טוב. והי' לריך להיות לי תאיה ותשוקה רבה לאכילה. ומ"מ אין לי חפץ לאכילה כלל. אין זה כ"א אשר אינו צריאות. בן הנפש הזכה הצריאה תרגיש רעבון ותשוקה רבה למנות ומעש"ט. והגם שרעבון הגוף כשיאכל יושבע. מיד כל אוכל תתעב נפשו. מחמת שהאצמוכא מלאה. עד כי כח העיכול מעכלו. אולם לא בן רעבון הנפש במנות ומעש"ט. כי יותר מה שהנפש עושה מנות. יותר היא תרגיש רעבון ותשוקה למנות. כמאמר חז"ל מלוא גוררת מלוא. כי ע"י המלות מזדקך הנפש זיכך רב. להיות זכה וצהירה ובריאה. וממלא יש לה השתוקקת יותר. והנה מדרך העולם. כאשר אדם רואה לשדך את בתו. הוא שולח. לנשות את הבחור אשר רואה ליקח לבתו. אם היא למדן ומנובל כרמנו. וכן כאשר רואה להשיא אשה לבנו. שולח לנשות אותה אם היא בעלת חן וטובה למו"מ כראוי. וממלא חאט"ה אשר כל עסקו בזה העולם ה' לפרנס אחרותו בעולם. ולהתחסד עם בני אדם. וכשהי' ראוט להשיא אשה לבנו יתחק. ה' ראוט שהי' ג"כ בעלת גומלת חסד וסאה' נפשה וזה וצריאה להשתוקק לעשות חסד ואז תהי' ראוי לבנו ליתחק. [ובזה מדויק ומובן בפסוק ד'. ולקחת חשה לבני ליתחק. ובפסוק שלפניי לא נאמר ליתחק. רק אשר לא תקח אשה לבני כו'].

ואשר אין שייך למות ועבודת ה' ירחיק ח"ע מעוה"ז וממעטוגיו. [ובאמת עי"ז טוב עוה"ז ירדוף אותו להשיגו. ע"ד ובאו עליך כל הצרכות האלה והשיגוך]. ירעה כי לפעמים כאשר אדם משיג עושר וכבוד. נהפך לאיש אחר ולירעה אחרת לבחינה רעה ח"ו. משא"כ אם הוא ממאס בטוב עוה"ז. רק שהצרכות והעושר רודף אחריו. וכמאמר דהמע"ה אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי. וע"ד מזה גוררת מזה. [ועיין בע"ז בפ' וירא שלגדיק רודפין כל המצות אחריו שהוא יעשה אותם]. אז הוא באותו בחי' שהי' מקודם וחסד והשיגוך. ועשו טען להיפוך לרדוף רק אחר תאות עוה"ז להשיגו. וממילא ישיג ג"כ עוה"ז וזה נבחלת שני עולמות. וע"ד המבואר במדרש בראשית שקין והבל ג"כ מחלוקותם הי' על סגנון זה. כאשר ביארתי בעזה"ש :

או י"ל עפ"י המבואר בזה"ק תולדות יעקב יוסף. שראין יעקב הי' להחזיר גם את עשו למנוח. ולהיות גם לו ב' עולמות. וענת יעקב הי' למאס עוה"ז ועי"ז ישיגו. ע"ד וכאשר יעשו אותו כן ירבה וגו' וע"ד עם לכן גרתי שגר הייתי בעוה"ז ועי"ז תרי"ג מלות שמרתי. ועשו אמר שיעקר אהבתו הוא אך עוה"ז :

בפסוק ויאמרו ראו ראינו כי הי' הי' עמך. לכאורה הי"ל למימר כי הי' עמך. אמנם ירעה כי מתחילה לא עלה על דעתם שיחזק ג"כ הוא לדיקו של עולם כאברהם. [כי אברהם הי' מתחסד הרבה עם בני אדם והי' מקרב רחוקים. ויחזק מזה אחרת הי' זו מדת גבורה כנודע. ועוד טעם אחר. כי כל לדיק בדורו לדיק לפחות שער חדש בעבודה]. והי' לאבימלך ואנשיו הרבה תמיהות עליו. והסכימו בדעתם שאין זה לדיק. רק נהגו בו כבוד מחמת שהוא בן אברהם. וכמבואר במפרשי התורה ע"פ לך מאתנו כי עצמת ממנו. וע"ד שמעתי ממורי הרב הקדוש ז"ל מפרשיאחא נשמתו עדן. ע"פ אחת עתה ברוך הי'. ירעה שיוודע להם שגם הוא לדיקו של עולם. וגם פי' ראו ראינו שהרבה היינו רואין שהוא לדיק. לזה נראה שפיר מ"ש מלת הי' בלשון עבר. ור"ל

עתה שנתאמת אללם שהוא לדיק נודע להם למפרע שכל מעשיו הי' בלדק (וכל התמיהות שהי' להם עליו אינו כלום) והי' הי' עמו. [ובזה אפשר להבין מה שהקשה המגלה עמוקות על רש"י בתחלת פ' לך. יכול יהיו חותמין בכולן כו' כך חותמין ולא בזה. ח"ל מקשים הלא יותר טוב שהיו חותמין ויזכו גם כן וכן בנ לחתימה ויהיו כמותו שכלל אדם מתקנה חזק מבנו זה כל אדם ע"ש. אמנם לפי הנ"ל יוכן בעזה"י כי אברהם הי' מדתו חסד. ותיקן כל העולמות ע"י מדתו מדת חסד. ויחזק תיקן הכל במדתו מדת גבורה. וכן יעקב עשה כל החקוקים במדתו מדת תפארת. והנה לדיק שמדתו מדת חסד ניכר ונתוודע מיד לעין כל שהוא לדיק. מחמת גודל מדת טובו וחסדו. לא כן שאר הלדיקים לא ניכר מהרה. כי לדיק עיין רב. וזהו כך חותמין ר"ל במדחק שנתוודע שגם הם יש להם מדתך ג"כ והם ג"כ לדיקים] :

בפסוק אחת עתה ברוך הי'. והקשו הראשונים. ולדעתו הוא קושי אור החיים הקדוש. ולמה לא לקחו את יחזק שוב לעירם כאשר ראו שהי' עמו. אמנם אפשר לומר ברמז כי ידוע שאין לאדם לדור במקום רבו. ובפרט במקום שנתגדל עם רבו. אז אי אפשר לקבל אימתא דרבי' כראוי. מחמת שחמיד היו מורגלים עמו. ולבו גם עמו. וזהו אפשר לרמז שאמרו לו ונשלחך בשלום אתה. כאשר היינו קורין לך בלשון אתה כלשאר בני אדם. אמנם עתה טובה הוא לפנינו שתשב פה כי אז נסע תמיד אלך לבאן. עתה ברוך הי'. ר"ל עתה במקום הזה אתה הוא כאחד מהלדיקים. ויכולנו להשיג ממך עבודת הי'. ולהיות לנו מורא ופחד ממך :

בפסוק ורבה אמרה אל יעקב בנה לאמר הנה שמעתי את אביך מדבר אל עשו אחיך לאמר. לכאורה הגי תרי לאמר בלתי מובן. ונראה עפ"י אשר שמעתי בשם מורי הרב הקדוש ז"ל מווארקי. על מה אשר יחזק הי' רוצה לבדך אך את עשו. הגם שהוא הבכור מ"מ מהראוי לבדך את

הוא על יעקב. או הפי' הנה שמעתי ר"ל הצנתי. את אביך מדבר אל עשו אחיך ר"ל העטם שאביך מדבר אל עשו אחיך ורזזה לברך אותו. לאחר. כדי שהברכות יאמר לאחרים. ויחולו על ראש ב"י כולם. 'כמאמר מורי ז"ל הנ"ל :

בפסוק ועתה בני שמע בקולי לאחר אני

מלוא אומר. ירצה בתורת כיבוד

אם שמחוייב הבן לשמוע את אשר תאזהעליו :

שם אנכי עשו כבודך. כי רלון יאחק לברך הבכור כדכתיב ויקרא לעשו בנו

הגדול. ובאמת יעקב הוא הבכור ליזירה כי הוא הי' מטיפה ראשונה. ולבכור ללידה

קנה ממנו הבכורה. וכל הזכויות הנלמחים מהבכורה. והוא עומד במקומו ממנו :

שם ויגס וישק לו כו' ויברכהו. [בברכת הללחת הנפש כמבואר בב"ק] ויאמר

ראה ריח בני כו'. לכאורה למי אמר ראה. ויחכן כי אמר זאת לרביקה. כי הי' תמיד

בין יאחק ורביקה ויחכו אודות עשו. כי היא אמרה לו שהוא רשע. ובעיני יאחק הי' טוב.

ועתה כי הוא סבר שהוא עשו וכננס עמו ריח גן עין. אמר לרביקה ראה ריח בני וגו'.

וע"כ שהוא לדיק. ויתן לך האלהים. בהללחת הגוף. כמבואר במפרשי תורה. ולדעתי

אפשר שלזה הי' משמים לברך את יעקב ויסבור שהוא עשו. כדי לברכו גם בהללחת הגוף :

עייין בבב"א שכתב עשו בגימ' שלום. ואולי זאת הי' מחריב העולם.

ואפשר שזה אחת זה בני עשו. ע"ד כי ביחזק ולא כל יאחק. וירצה אחת בני האמיתי

המרומו על השלימות. ויאמר אני. כי באמת תכלית השלימות הוא ביעקב :

פרשת ויצא

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה. הנה ידוע שחוס"ק היא תמידית. והאריך

נוהג ענין זה בכל זמן. ואפשר לומר בעזה"י שנרמז בזה מוסר השכל לכל איש ואיש בכל

דור ודור. ועתה עמוקה לילך בדרכי ה'. כי ידוע שהפורה נקרא' באר. ע"ש שהיא באר מים

חיים

את כל בניו. כמו שמצינו גבי יעקב איש כבדכחו בדרך אוחס. ופרש"י לכולם. ואמר כי

מן השמים נסבה זאת. כי ברכת יאחק הי' לדורות. ואם הי' רלון יאחק מתחילה לברך את

יעקב. הי' מקום למדת הדין לקטרג ולומר. אך הזרע בני ישראל אשר יהיו כיעקב. יחולו

הברכות על ראשם. לזאת מאת ה' היתה זאת. שיהי' רלון לברך את עשו. כי עתה אין

מקום לבעל דין לחלוק. ויחולו הברכות על כל ישראל כי עכ"פ טובים המה מעשו. וש"י

דפח"ח. ונקדים לפרש ויהי כי זקן יאחק ותכחין עיניו בראות. [פרש"י] כדי שיטול יעקב

את הברכות] ויקרא את עשו בנו הגדול. [נגלה בו רוס"ק כי באמת יעקב הוא בנו

הגדול שלקח הבכורה מעשו] ויאמר אליו בני. [נגלה בו רוס"ק. ר"ל בנו הגדול לבד הוא

בנו. כי ביחזק ולא כל יאחק]. וזה ורביקה שומעת. ברוס"ק. וגם שומעת הוא לשון

הבנה. בדבר יאחק אל עשו בנ"ו. ר"ל שקרא אותו בנו. ובאמת יעקב לבד הוא בנו כנ"ל.

הבינה שזרק רוח הקודש בפיו. ומן השמים הוא לברך את יעקב. כי הוא לבד הוא בנ"ו

הגדול. ורביקה אמרה אל יעקב בנה לאמר וגו'. לפי הנ"ל אפשר לכוון במקרא קודש הלז ובמלת

לאמר. ע"ד שאמרתי ע"פ ויגידו ליעקב לאמר"ר עוד יוסף חי. ופי' כי ודאי היו יראים

לאמר לו פתאום שיוסף חי. כי מבטורה טובה כזו. א"ל לאדם לסבול אותו. רק שיגידו

לו דברים כאלו. שיעקב בעלמו יבין ויאמר שודאי יוסף חי. כגון שיגידו לו שמושל

ארץ מצרים הוא ירא אלהים מאוד. ושהוא מהול ושקלסתר פניו דומה ליעקב. מיד

אמר יעקב כי ודאי יוסף הוא. והוא חי. ומ"מ ויפג לבו. כי לא האמין להם. וידברו

אליו את כל דברי יוסף. וכן נמי טבל לכוון בכונת המקרא הזה. ורביקה אמרה אל יעקב

בנה לאמר"ר. ר"ל שיעקב בעלמו יאמר שהכונה הוא משמים עליו. כי זה הי' הכונה של

ותכחין עיניו כנ"ל. הנה שמעתי את אביך מדבר אל עשו אחיך. [ולא אמרה בנו] ר"ל

כי באמת אינו בנו והוא אמר בני. לאמר"ר ר"ל שהדברים בעלמן יגידו ויאמרו שהכונה

קוראיו. ע"ז יה' חזק באמונת הש"י. ועי"ז יצא לעולם. וזהו וראשו מגיע השמימה. והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו. ר"ל שיצא שמלאכי אלהים ישמרוהו. ע"ד כי מלאכיו יצאו לך וגו'. ויצא לרוח"ק ולהיות מרכבה להשכינה. וזהו והנה ה' נצב עליו :

ומהעתק אחר ואין בה"מ בלא חידוש

אפשר לרמוז בזה הפרשה מוסר השכל. ע"ד המצואר בצוה"ק אברהם הוא הנפש. ע"פ ויאמר מלך סדום. הוא שר של גיהנם. אל אברהם זה הנשמה. תן לי הנפש לדונו בגיהנם ע"ש. ומצואר במדרש אברהם נק' אברהם. יצחק נק' אברהם. יעקב נק' אברהם. נמצא נפש ישראל נקרא ג"כ יעקב. וכבר אמרו הסתכל בשלשה דברים ואי אחת בא לידי עבירה. ודרשו זכור את צוראך בימי בחרותך. באר"ך. הוא מקור ברייתו בצטון אמו. [וזהו דע מאין באת]. צור"ך. [וזהו ולאן אתה הולך]. צורא"ך. [וזהו לפני מי אתה עומד ליתן דין וחשבון]. נמצא תחילת נתינתו בצטון אמו. נקרא באר. ואז משביעין אותו תהי לדיק ואל תהי רשע. לכן נקרא באר"ך שב"ע. וזה וילא יעקב מבאר שבע. כמוכן. וילך חרנה הוא היצא"ר. ע"ד לפתח חטאת רובץ. מיד הולך היצא"ר אללו. ויפגע במקום. הוא לשון פגע רע והרפתקאות רעות ר"ל ע"י חטאת היצר. וילן שם. עד אשר חלילה הוא משוקע בזה. אז י"ל ויפגע במקום. העלה לזה הוא התפילה. ויפגע שיתפלל במקום אל הקב"ה שהוא מקומו של עולם. אז במקום. ע"ד ששמעתי ממורי הה"ק ז"ל מפרשיסחא. (כדלעיל בהעמק הא'). וילן שם. לינה הוא לשון מנוחה. (ג"כ כדלעיל) כאמרם המקבל עליו עול תורה מעצירין ממנו כו'. ואמרו וזה מלאכתו נעשית ע"י אחרים. כי בא השמש. אעפ"י שהוא בא לעוה"ז. תחת השמש. ויקח מאבני המקום. אבנים נקראים אותיות התורה. כמצואר בספר יצירה. המקום. הוא ע"ד קוב"ה ואורייתא וישראל חד. וישם מראשותיו. ע"ד

חיים. ונקרא' רחובות ע"ד כי עתה הרחיב ה' לנו ופרינו בארץ. ונקרא' שבע ע"ש שמשביעין את הנשמה ערס בואה לעולם הזה היא לדיק ואל תהא רשע ואפילו כל עולם וכו'. וזה הרמוז במקראי קדש אלה. וילא יעקב"כ. [שם כולל על כל איש ישראל] מבאר שבע מהתורה שנקראת צ"ש. מיד וילך חרנה. מלשון חרון אף חלילה. הוא היצא"ר שמביא חרון לעולם ר"ל. והוא ע"ד לפתח חטאת רובץ. ומבאר בהספן של לדיקים רמו נאה. לפתח כאשר ילא איש מפתח בהמ"ד מיד חטאת. הוא היצא"ר רובץ וסולט עליו. ויפגע במקום. ירעה שהתורה הקדושה מרמו לנו ענה לזה הוא תפילה. והוא עפ"י אשר שמעתי ממורי הדיק הקדוש מפרשיסחא ז"ל ענה לכל בר ישראל. שלא יחסר לו מחסורו ולהיות תמיד דבוק בעבודתו ית'. הוא שירגיל תמיד עצמו להתפלל ולבקש ממנו ית' על כל דבר מקטן ועד גדול. ואל יחשוב אדם שיריד לזה התבודדות בטלית ותפילין. רק בכל מקום שעומד אז אפילו בשוק. יראה אם הוא מקום נקי כמ"ש וה' מחניך קדוש. ויבקש מהש"ת. ובודאי ימלא שאלתו. שומע תפילה כל פה. ועי"ז יהי' תמיד דבוק בה'. וזהו ויפגע במקום"ה הוא תפילה ובכל מקום שעומד אז. וילן שם. ר"ל שיתפלל תמיד. ע"ד אלהי אקרא יומם כו' וילילה ולא דומי' לי. כי בא השמש. ר"ל אם הוא אינו יכול לעסוק בתורה שנקרא' שמש מחמת טרדת פרנסה וכדומה. ועוד ענה ויקח מאבני המקום. אכן הוא היצא"ר. וישם מראשותיו. ירעה ליקח כל עניני היצר. הן אהבות רעות. אז יראה רעה. את הכל יקח אל הקדושה. היינו ד"מ אם הוא בבחי' אהבה רעה. יקח אהבה זו לקיים אהבת הש"י והבא לנזרה מסייעין לו. ואם הוא בבחי' יראה רעה ידבק עצמו בזיראת ה'. [ובזה מובן בכל לבבך בשני יצריך צו"ט וצוה"ד]. וישכב במקום ההוא. ומיד יהי' לו גימח שימולא רטנו. ע"ד ושכבת וערבה שנחיד. ויחלוט ע"ד המצואר בבחינת עולם. ששעה"ז הוא כחלום. והנה סולם מוצא ארעה וראשו מגיע השמימה. ר"ל השומע לעצת תוה"ק. יראה שהש"י קרוב לכל

עליה לך אחגנה . זהו תאווה הארציות . כשמכניע אותם, וזה אשר אהה שוכב עליה לך אחגנה . כמו שמנינו בשלמה המלך . כשאמר לו הש"י שאל מה אתה לך . ושאל לב להבין משפט . ויאמר ה' אליו . יען אשר שאלת את הדבר הזה ולא שאלת לך ימים רבים . ולא שאלת לך עושר טו' . ושאלת לב להבין משפט . [זה התורה שנאמר בה אלה המשפטים] הנה עשיתי כדברך . ונתתי לך לב חכם ונבון . וגם אשר לא שאלת נתתי לך . גם עושר גם כבוד . ולזרעך שיוכה אדם בזה לזרע קודש ברובי השם . או י"ל הארץ אשר אחה שוכב עלי' . כי יעקב אבינו ה' משחוקק תמיד להשיג מידת הכנעה וענוה כמ"ש יעקב הקטן . והבחינו הש"י לו להשיג מדרגה זו . לו ולבניו אחריו . וזהו לך אחגנה ולזרעך . וכל הברכות המבוארים שמה . וזהו והשבותיך אל האדמה . שתשיג ההכנעה . וזה ויחלום והנה סולם מונב ארצה . שהשיג ההכנעה . הגם שראשו מגיע השמימה . והיה בבחי' גבוה . (ועיין בפתיחה למגילת רות להרצ מלחמק) :

א יאמר ויאל יעקב מבחר שבע . רמז לנו התו"ק דרך עבודה . כי יש בני אדם אשר הורגלו בנעוריהם לעסוק בתורה ועבודה . ואח"כ לריכים לעסוק במו"מ להמליץ טרף לביחו . והוא בחרון וכעס על עצמו . וכמו שמנינו באבינו יעקב . ויעקב איש הם יושב אוהלים בזה"י של תורה . ואח"כ היה מוכרח לברוח מפני עשו . ואליפו גזל ממנו כל אשר לו ועבד אלל לבן ואמר מתי אעשה גם אנכי לביתי . וזהו ויאל יעקב מבחר שבע . הוא התורה בחר חפזו שרים שבע הוא השבע מדות . כיודע מספרי קודש . וילך חרטה שהיה לו חרון וכעס ע"י . ועלה לזה לקבל עליו עול תורה [כמו שעשה אבינו יעקב שהלך לבחמ"ד של שם ועבר ולא שכב י"ד שנה . כמו שפרש"י וישכב במקום ההוא לשון מיעוט אבל י"ד שנה ששמש בבית עבר לא שכב בלילה שהיה עוסק בתורה . ועיין בבנע"ט שמרומנו בפסוק ויאל יעקב שי"ד שנה עסק בתורה אלל שם ועבר] . בעת שיוכל

ע"ד לא ימוש ספר התורה הזה מפ"ך . והוא ע"ד ברא הקב"ה יזה"ר . ברא תכלין היא התורה . וישכב במקום ההוא . ע"ד ושכבתי עם אצותי . והוא ע"ד רואה עולמו בחייו . ויחלום . ע"ד המבואר בבחינת עולם . חיי עוה"י הוא כחלום . אמנם והנה סולם מונב ארצה וראשו מגיע השמימה . כי כח בחדש . הגם כי מונב ארצה . ראשו מגיע השמימה . וע"י מעש"ט שלו נתעלו מלאכי מעלה . ולהיפוך יש להם ירידה ח"ו . כמבואר במ' שערי אורה שער ח' . וז"ל בקינור . וכשנדרת המלכות מחוקקת בתיקון ישראל בקיום התורה ומצות . אז ספירת בינה תופיעה להריק כל מיני שפע וברכה דרך הספירות עד ספירת מלכות מתברכת ומתמלאת . ואז נמלאים בני עולם בהשקט ובבטחה והברכה משתלחת בכל מיני מזונות . וממלאת הברכה דבוקה לארץ . זהו אם בחקותי חלבו וסדר כל הברכות . ואם ח"ו קלקלו ישראל את השירה ועברו תורות ומלפו חוק הפרו ברית . אז ספירת בינה אינה משפעת ברכה . וכיכול נמלאו הספירות בחסרון שהרי המקור נפסק ח"ו עכ"ל . וכן מבואר בזה"ר ע"פ דרכיו ראיתי וארפאחיה ואשלם נחומים לו ולאבליו . כשאדם הולך בדרך הישר נתעלו המלאכים על ידו . וכשחוטא ח"ו הולכים המלאכים שלו כאבלים ומתאבלים עליו . וכשזוכה ועושה תשובה . אומר השי"ת דרכיו ראיתי וארפאחיה . כי הוא ית' פותח שער לדופקי בתשובה . ואז ואשלם נחומים לו ולאבליו . הם המלאכים מלאכי מעלה . וזהו והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים ב"ו . בו דייקא . ע"י מעשיו גורם עלי' למלאכים . או ח"ו ירידה ע"י נעשיו הרעים . והנה ה' נבב עליו . והוא ע"ד המבואר בזה"ר הקדוש . לדיקים הם מרכבה להשכינה . וכמבואר שם . שלש פעמים בשנה יראה כל זכוך את פני ה' . מאן פני ה' דא רשכ"י . זה סוד לקיים מצות ובו הדבק . ודרשו חז"ל הדבק בת"ח . הם לדיקי הדור . דור ודור ודורשיו . דור ודור ומנהיגיו . ואשרי למי שזוכה לזה מעשריו . ועד זקנה ושיבה לא יעזבו . ויאמר כו' הארץ אשר אחה שוכב

אשר תו"ר מעט מדבקותו וראה שאין איש אחו אמר מה אגא מובד סברי כו'. חס ושלום כו'. כי יש אדם אשר בצר לו חלילה שם מבטחו על ה'. אמנם עם כל זה בנחיתם יש לו כמה פעמים דאגה וזעז. רק שמחזק עצמו וישים בה' מבטחו. אמנם אבינו יעקב לא היה בדאגה אפילו רגע אחד ואדרבה אמר שזה הטובה גדולה אשר אין טוב ממנו. ועזרי מעט ה' עושה שמים וארץ. ויעזרי הש"י להשגה זו אמר:

במדרש תנחומא עולים ויורדים צו. אלו שרי אומות מלמד שהראה לו הקב"ה שרה של צבל עולה שבעים ויורד כו'. ושל מדי עולה ויורד. ושל יון עולה ויורד. ושל אדום עולה ויורד. אמר לו הקב"ה ליעקב יעקב למה אין אחה עולה באחותי שעה נחירא אבינו יעקב ואמר כשם שיש לאלו ירידה כך אני יש לי ירידה אל הקב"ה אלו עליות והאמנת לא הייתה לך ירידה לעולם. אלא הואיל ולא האמנת הרי בניך משתעבדין בהללו ד' מלכויות בעוה"ז במסים וארטנויות ובגלגוליות אמר לו יעקב יכול לעולם אל לא חירא עבדי יעקב ואל תחת ישראל כי הנני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שבטים ע"כ. והמדרש הזה אומר דרשוני כי האריך שייך לומר על יעקב אבינו מובחר שבאבות כי לא האמין תו"ר. ב' והלא לא נאמר רק ומשלם כו' על שלישים ועל רביעיים כו'. והאריך שייך ללד שלא האמין אריכות הגלות כ"כ. וגם מלות כפולות במדרש הזה יעקב יעקב אבינו יעקב. עבדי יעקב. ואת זרעך מארץ שבטים. ונראה בעוה"י כי הגה מעשה אבות סימן לבנים וכל תפך אבותינו ויגיעם ה' למען יוצאי תלציהם שיהיו עובדי ה' כמ"ש ואברהם היו יהיה כו' למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' ותרגום בדיל דפקד ית בעוה"י כו' ויערין אורתין דתקין קדם ה' וזאת ה' עיקר אהבת ה' לאברהם כמ"ש כי ידעתיו לשון חיבה למען אשר יצוה כו'. והנה ידוע שכל ביאת הנשמה הקדושה לזה העולם הוא שלא יהיה לה נהמא דכסופא ואמשול לך משל למלך עשיר גדול אמר לבניו פ"ה שאין

שיוכל ויקבע עתים לתורה ואל ידאג ואל יפעם ע"ז כי גדול הנהגה מייגיע כפו יותר מירא שמים ועושה דקדק בכל עת זה הון ומפרנס אשתו ובניו. וממילא יזמין לו הש"י פרנסתו כי הוא סגולה גדולה לפרנסה בהרחבה לקבל עליו עול תורה. כי המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול דרך ארץ. וזהו ויקת מאבני המקום וזה תורה ודביות הש"י ע"ד משם רועה אבן ישראל. המקום הוא הש"י שהוא מקומו של עולם. ויתלום והנה סולם מוטב ארלה וראשו מגיע השמימה ואיתא בטה"ק נועם אלימלך ויתלום הוא אוחיות לחם שפרנסתו יהיה אללו כחלום. שאדם יכול במו"מ שלו לזכות לתפא' שמים. ה' יעזרו לזה מהרה אמר:

ויצא יעקב מבאר שבע. פרש"י יציאת לדיק מן המקום עושה רושם. פנה וזה פנה הדרה. יצאה הגם שנשאר שם יאחק (והוא קושים המד"ר ע"ש) אמנם עיקר עשיית רושם אינו מלדיק היושב סבור ומסוגר בבמה"ד כיאחק שהיה כלוא בבית רק הנדיק אשר הוא בין הבריות ואל גס תולה לפעמים בשווקים ורחובות בזה מקדש ומסחר את המקום. וזה יציאת לדיק מן המקום עושה רושם וזה ה' ביעקב. או י"ל ע"ד המבואר במדרש בתוספת הנשאים. אשר אם יש עוד לדיק גורם יותר להשראת השכינה. (ועיין צמ' קיטור אהבת יואנתן על הפטרות צפ' ויגש מזה). או י"ל בפרש"י שיציאת לדיק עושה רושם כי כ"ז שהלדיק בעיר לא נודע כ"כ ליושבי העיר דקתו ותועלתו לבני העיר ומה גם כי דרכו להיות הנגע לבת רק כשיצא מן המקום עושה רושם ויודע להם גודל דקתו וניכר להם חסרון בהעדרו:

במדרש רבה בתחילת הפרשה. תו"ר ואמר מה אגא מובד סברי מן בר"י חס ושלום לית אגא מובד סברי מן בר"י אלא עזרי מעט ה' עושה שמים וארץ. יצאה שאבינו יעקב היו רעיונותיו בכל עת דבוקים בתורה ועבודה וכאשר אביו ואמו שלחו עמו גדוד כמבואר שם ועמד עשו ונטלן ממנו כמעט לא ידע יעקב מזה עד

ממורי הצדיק הגאון מו"ה יסעי ז"ל
מפרשעבדבארז. ע"פ והאמין בה' ויחשבה לו
לדקה. ע"ד שאמרו נח מקטני אמונה ה'.
והקשה ובי איש גדול כזה שממנו הושאל
העולם יהי' מקטני אמונה. ואמר מפני שהי'
עניו ושפל מאוד בעיני עצמו היה קשה לו
להאמין שכל העולם יתרח וממנו יושאל העולם.
והנה אברהם שאמר ואנכי עפר ואפר לא הי'
יכול מתחלה להאמין שיגביה אותו למעלה
מהמזל כמ"ש הבט השמימה כו'. אמנם אברהם
שם עלה לזה ואמר הלא כל החיות שלי אינו
ראוי לפי מעשי רק שהש"ע עושה עמי לדקה
ותחד ממילא נזה לי חסד זה או זה כי הוא
ית' א"ס וחמדיו הם ג"כ בזין שיעור. וזהו
והאמין בה' ויחשבה לו להש"ע לדקה שכל מה
שהש"ע עושה עמו מקטן ועד גדול הוא אך
חסד ולדקה. ודפח"ח. וזה אפשר כוונת
המדרש הואיל ולא האמנת בי. כמובן :

במודרש רבה. אמר ר"א דברי חלומות
לא מעלין ולא מורידין. ומביא
מעשה לסתור לכאורה. אמנם יראה שהחלומות
בעלמין לא מעלין כו'. רק שהולכין אחר
הפתרון. וכמעשה שנוביא :

בפסוק ויהיו בעיניו כימים אחדים
באהבתו אותה. ועיין באלשיך
הקושי' שאדרבא היה ראוי ומחויב להיות כל
יום למאה. וגרסה בעוה"י שהתוה"ק מגלה
לגו לדקת אבינו יעקב שהגם שבאהבתו אותה
היה ראוי להיות כל יום למאה כנ"ל. מ"מ
לדד כי אבינו יעקב לא היה כוונתו לישא אשה
לשום דל מתשבת חוץ רק ממש כמו שמנית
תפילין. [ולכן אחז"ל לעולם ילמוד אדם
תורה ואח"כ ישא אשה]. ואבינו יעקב עפ"י
הבנתו ידע שאך ראוי לו לישא אשה אחר עבור
עוד שבע שנים כי אז ימולא במורדת קדושתו
הראוי לו למנוח זו שלא יהיה רק כמנית
תפילין בלתי לה' לבדו. ולכן לא היה בעיניו
רק כימים אחדים כי לא היה לו שום
תאוה גופנית :

שם בפסוק ויאבה ג"ס את רחל מלאה.
בפשוט נראה מלת גם. כי מבואר
במדרש שיעקב עשה סימנים עם רחל וכו'.

אמרה

שאין לעשירות קיום לעולם רק ע"י יגיע
כפו והשתדלותו ועכ"ל כל מי מבניו שיראה
יתן לו מעות למסחר רק שיראה לבל יתעצל
בדבר וליגיע עצמו בטוב וכן עשה אבל לא
הגליחו כי לא שמעו בקול אביו המלך ולהיות
כי כן היה הרבה פעמים אשר לא קיימו מלות
המלך לא ראה עוד המלך לעזור אותם אמנם
אחד מבני המלך היה משכיל וחכם מיד לא
ראה מאביו מאומה רק שמע למלות המלך
וקיים רצונו ויגיע עצמו במעשה ידיו לאסוף
הון והגליח. פ"א אמר המלך להבן משכיל
עשה איזה עסק גדול ואם אין לך הרבה
מעות אתן לך כמה שתראה. הבן משכיל שתק
ולא ענהו דבר כי זכר לקיים דברי אביו
הראשונים שהעשירות לא יולא רק ע"י
יגיע כפו אמר לו אביו אלמלא הלכת לעסק
זה הי' לך הגלחה לעולם בלי שום ירידה
כי בחמת הבן משכיל זה כבר יגע עצמו
וקיים דברי אביו. אמנם הבן משכיל חשב
שעדיין לא עשה מאומה נגד רוב טובות
שקיבל מאביו. וגם כדי ללמד בזה גם לבניו
אחריו דרך זה לעשות רצון המלך. וזוהי אפשר
להבין באפס מה בעוה"י דברי המדרש הג"ל.
שהלכו שרי מעלה וירדו ואמר הקב"ה ליעקב
יעקב למה אין אתה עולה ולא אמר יעקב
למה לא תעלה. ודקדק בזה שאם הוא בעצמו
יעלה לא ירד אבל באמת יעקב אבינו לא
ראה שום דבר בלא יגיע כפו. כמשל הג"ל.
והי' רצונו ג"כ לפעול במעשיו שגם בניו
אחריו לא יראו שום דבר בחסד רק ע"י
יגיעם לייגע עצמם בתורתו ועבודתו שלא
יהי' נהמא דכסופא ואז יגליחו ואמר לו הקב"ה
שגם בניו יהיו במדרגה זו ולא יראו בחסד.
והנה המלות שונות במדרש מתחלה בניך
ואח"כ זרעך. הוא ע"ד כי ביחזק יקרא
לך זרע. וזה שאמר לו בניך [הוא מדרגה
קטנה] משתעבדין בהללו ד' מלכויות ואח"כ
אמר לו את זרעך [מדרגה גדולה] מאד
שבים כי המקבל עליו עול תורה מעבירין
ממנו עול מלכות :

ואפשר לומר כוונת המדרש בהואיל
ולא האמנת. ע"ד ששמעתי

ז"ל ע"פ והאמין בה' ויחשבה לו לזקה. נחמד להיות מרוב שפלותו בעיניו היה הכל מזד חסד חסד ולכן היה ירא כי חסד חסד יכול להיות ברגע זו ולא יותר. ולכן אבינו יעקב שם פניו לעבודה האמיתית זו חפלה. ואמר הצילני נא כו' :

א ואמר. ונקדים לבאר מקרא קודש. ויעל מעליו אלהים במקום אשר דבר איתו. ופרש"י איני יודע מה מלמדנו. והקשו מה בעי רש"י בזה. ואפשר לומר בעוה"י. כי ידוע שתכלית הידיעה אשר לא נדע. ועיקר עבודת הש"י ורצון יוצרנו להיות לב נשבר וגדלה ולהכיר שפלותו. ועי"ז נתעלה הש"י ועשה משכנו בחוכו. ונעשה מרכבה להשכינה. כמ"ש ואת דכא וספל רוח [וודשו אחי דכא] להחיות לב נדכאים [זאת יפעל על ידו]. וכמו שאמר אברהם אבינו ואנכי עפר ואפר. ויעקב אבינו אמר קטנתי מכל החרדים כי יש אשר משיג מדת הכנעה ע"י סבות רעות ח"ו ויעקב אבינו השיג ע"י רוב טובות וחסדים ששעה הש"י איתו. ועי"ז זכו להיות מרכבה לשכינה. וזהו ויעל מעליו אלהים.

ר"ל שנתעלה הש"י על ידו. במקום אשר דבר איתו. ר"ל ע"י מדת השפלות אשר הי' בו ואפילו בשעה שדיבר איתו אלהים הי' במקומו הראשון ובשפלותו ולא הי' נתפעל כלום ממדרגה זו. וגשאר בתכלית השפלות. וזה סימן גדול לעובדי ה' באמת. וזה כוונת רש"י במקום אשר דיבר כו' איני יודע מה. עיקר עבודה האמיתית הוא שאדם אינו יודע מה. מלמדנו זה בא המקרא ללמדנו. ולזה שפיר מובן שאחר כל הללו ירא יעקב מאד כי הי' גשאר בשפלותו יותר ויותר. ולהבין דרך משל כתיבת שאלו ואמו מרגילים אותו לילך מחילה מנהיגין אותו בדיהם. ואח"כ מרגילים ידיהם ממנו למען ילמד לילך בעלמו. כן לפעמים דרכי ה' עם בן אדם. לכן אל יסמוך על ניסים שפעלו לו עד שיהיה רק ביקש רחמים מהש"י בכל עת :

במדרש רבה. וישלח יעקב מלאכים וזה שנאמר ברוח הקודש ע"י שלמה המלך ישראל ברכות לראש לדיק ופי רשעים

אמרה רחל עכשיו תכלס אחותי ומסרה לה ארון הסימנים. [ועיין במדרש ובגמרא ששעט המורכן אמרה רחל מה חטאו בני ואמר לה הש"י שהעמידו ללם בהיכל אמרה רחל והלא אבי הכנים נרתי בביתי ואנכי מסרתי לה הסימנים ואמר לה ה' יש שכר לפעולתך וסבו בניס לגבולס]. ואבינו יעקב כאשר ראה מדה טובה הלזו אלל אמנו רחל אז נשרש בלבבו אהבה חדשה יותר מקודם עליה. וזהו ויאבה ג"ס את רחל. ר"ל חוץ מאהבתו מקודם אותה עוד אהבה עזה אהבה. מלאה ממעשה של לאה אשר מסרה לה הסימנים נלמח לו אהבה יתירה עליה. בראות גדול לזקתה :

בפסוק ויקח לו יעקב מקל לבנה כו' ויפלו בהן פללות כו'. ולבאורה לפי הפשוט אין זה מדרך הישר והאמת. ואפשר לומר עפ"י הללה כי אבינו יעקב ירא פן יללחו הש"ת ותלדן הלאן כולם להיות שלו עפ"י התנאי המדובר עם לבן לכן עשה המקלות וכוונתו הי' שזה יהיה עבור לבן. כי באמת המדובר הי' להיות של יעקב רק עלול ונקוד בעזים וחוס בכשבים ואח"כ כתיב ותלדן הלאן עקודים נקודים ועלואים. אמנם להיות שהחליף משכורתו עשרת מונים. וקודם שילדו הלאן חזר לבן והחליף משכורתו לתנאי אחר. שם ה' בפיו להיות הלאן עקודים נקודים של יעקב אשר הי' באמת כוונת יעקב בהמקלות אשר הלאן האלה יהיו ללבן. וזהו וילל אלהים את מקנה אביכם ויתן לי. כמוכן :

פרשת וישלח

בפסוק וירא יעקב מאד ויר לו וגו' הצילני נא מיד אחי מיד עשו. ולבאורה בלתי מובן. אחר אשר הי' לו מלאכי מעלה מלאכי א"י ומלאכי חין לארץ ללוחו מה הי' יראתו. [ומה גם כפי המבואר במדרש שהמלאכים הבו ופעלו את עשו ואגשיו כו'. עד שאמרו שוא אחי יעקב הניחו אותם]. אמנם לפי המבואר לעיל בפ' ולא בשם מורי

רשעים יבסה חמם. כנגד מי אמר שלמה מקרא זה לא אמר אלא כנגד יעקב ועשו ברכות לראש לדיק זה יעקב ופי רשעים יבסה חמם זה עשו הרשע. אשריהם הזריקים דמתברכין בארץ ומתברכין בשמים. ולהבין צעזע"י דברי המדרש. דקשה להמדרש שזה הפסוק אינו מדבר בדבר והפוכו ואינו ע"ד שאר הפסוקים הכתובים שם המדברים בדבר והפוכו כמו אומר בקין בן משכיל נדרס בקליר בן מביט זכר לדיק לברכה ושם רשעים ירקצו לזה דרשו גם בפסוק זה שהוא דבר והפוכו כי דרך הרשע כאשר יראה למלאות ראו ולרדוף את הזדיק ולכסותו עושה הכל בחמס ורליחה כמו שזכרנו בעשו (תולדות כ"ז מ"א) וישטום עשו את יעקב ויאמר עשו בלבו יקצבו ימי אבל אבי [ומבואר במדרש הג"ל אמר אקצב אבלי של אבי ואח"כ] ואהרנה את יעקב וכמו כן באן כתיב באנו אל אחיך אל עשו וגם הולך לקראתך וארבע מאות איש עמו ומבואר במדרש עמו שהיו כולם גבורים כמותו אשר כ"א יכול להכות ארבע מאות וזה פי רשעים יבסה חמם [שע"י חמם ראו לגלגל שנגדו ולכסותו] זה עשו לא כן הזריקים שכאשר הם רואים למלאות רעונם ולגלגל שנגדם כל עשייתם הוא רק ע"י ברכות וכמו שזכרנו ביעקב אבינו שראה לגלגל את עשו שלא לו דורון וברכות וכמ"ש קח נא את ברכתי אשר הוצאת לך ובזה מנחם אותו ועי"ז מתברך משמים כי המברך מתברך [וזה ברכות לראש לדיק ופי רשעים יבסה חמם יראה שבהחמם אשר הרשע רואה לגלגל שנגדו עושה הזדיק בברכות וגורם עי"ז שנתברך משמים] וזה ברכות לראש לדיק זה יעקב. וזהו וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו. יראה שכמו שעשו אחיו רואה לגלגל ע"י מלחמה כמו כן ה' יעקב אחיו ראה לגלגל אותו רק ע"י מלאכים ממש וע"י ברכות ומנחה:

במד"ר בפרשה זו מרומז בפירוש שכאשר יראה אדם שהגלות מתגבר ר"ל יפנה לגאולה ואל יתבטל. ויחזק בתורה ומצות וי"ש. [ועיין במד"ב] בתחילת הסדרה וישלח יעקב. שכן רמז יעקב איך יתנהגו בניו בגלות המר הזה! ואיחא במדרש רבה בשעה

שצריך ילחק את יעקב כנגדו ברכו הקב"ה מלמעלה ואף רבקה אמו ברכתו כנגדו שנאמר יושב בבתר עליון. כי מלאכיו יצוה לך. וכי מאחר שברכו הקב"ה אביו למה חזר וברכו שנאמר ויקרא ילחק את יעקב ויברך אותו אלא שראה ילחק ברוח"ק שעתידין בניו להגלות בין האומות אמר לו באל ואלברכך ברכות של גלויות שיחזור עליך הקב"ה ויקבל' מבין הגלויות. ומה הן הברכות בשש לרות יליך ובשבע לא יגע כך יראה שמכל השש לרות יליך הש"י וכאשר יתברכה חלילה הגזירות עד שבע. אז תבא לבחי' שכולם לא יגע כך ויתבטלו כולם והמדרש מדייק זאת מקרא פ' תולדות שאחר כל הברכות נאמר ויקרא ילחק אל יעקב ויברך אותו ויזוהו ויאמר לו לא תקח אשה מבנות כנען דהו"ל למכתב ויקרא ילחק אל יעקב ויאמר לו לא תקח אשה מבנות כנען ואח"כ לברך אותו כדרך אב המברך לבט בלאו לדרך דאמר שנאמר אח"כ ואל שדי יברך אותך ויכרך בו' לזה מפרש המדרש שהברכה של ויברך אותו הוא ברכת של גלויות ויזוהו מה שראה אותו בסוד האידך יתנהגו בניו בגלות וזה נמשך לגדלו הדור שהם בבחי' יעקב ידעו מהו ואח"כ ויאמר לו לא תקח אשה מבנות כנען ואל שדי יברך אותך ויפרך ויברך והוא ע"ד וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ ועי"ן בצעל עקידה פרשת שמות מזה ויתן לך את ברכת אברהם יצבינו הש"י לגאולה שלימה מהרה:

בפסוק

ע"ד גשמו ע"ד אחיו. יראה שאחר כל המחנות מלאכים בדמות חיל רוכבי סוסים אשר באו לגדו וכמעט אשר לא השאירו ממנו שריד ופליט לולי אשר הגיל עלמו באחיו שהוא אחי יעקב כמבואר במד"ר ואחר כל זה הראה לגדו הכנעה כזו ופעל בהכנעתו עד אשר הביא מזה זו ומדת אהבה אשר בקרבו גם בלב עשו לטיות לו כאח כי כן דרך הזריקים שפועלי' במעשיהם ומדותיהם הטובים שיכנס ג"כ בלב זולתם וזהו עשה היעוה שמעתי ממורי מווארקי ז"ל להיגלל משולאיו יראה לאהוב אותם באמת ויפעל אהבתו גם בהם ויתפכו לאהבים לו וזה עד גשמו עד אחיו ר"ל

בבחי' ויהי איש מללית והי' שמחתו מחוך יראתו :

פרשת מקץ

וַיִּדְרִי מִקֵּץ כו'. במדרש רבה ה"ד אשרי הגבר אשר שם אל ה' מבטחו זה יוסף ולא פנה אל רהבים ע"י שאמר לשר המשקים זכרתי והזכרתי ניוסוף לו שתי שנים [והנה מלת ניוסוף לכאורה לשון זה נופל על דבר טוב כמו חוספת כחובה וכדומה] והוא תמוה ועיין רש"י סוף וישב מפני שחלה בו יוסף לזכרו הזקק להיות עוד שתי שנים שנאמר אשרי הגבר כו' ולא פנה אל רהבים לא בעת על מלרים הקרוים רהב משמע שיוסף לא בעת על רהב וא"כ למה הזקק להיות ב' שנים ואפשר לומר בעזה"י כי מפרשי התורה כתבו את חטאי אני מזכיר היום חטאי לשון רבים כי ה' לשר המשקים עשה עוד זה המעל והסביה ממקודם ולזה הזכיר עצמו ביוסף והזכיר אותו לפני פרעה לקובצו ואמר שהחטא אשר קרה לו ה' סיבה משמים כדי להזכיר את יוסף לפני פרעה להוילאו מן הבור לפחור את תלוס פרעה ובזה מובן פסוק ע"י ואני שמעתי עליך לאמ"ר השמע תלוס כו' יראה שבע"כ צריך אדם לומר שאתה שמעת תלוס לפחור אותו. והנה יש ב' מדרגות בעבודת ה' אחד שאע"פ שהוא בשמחה יהי' עליו הפחד והמורא מהש"י והב' שאע"פ שהוא בלעז עובד ה' בשמחה כמו שפרשתי לעיל פרשת וישב ע"פ ויהי ה' את יוסף ע"ש והנה זה ודאי מדרגה גדולה אם עובד ה' בשמחה מחוך זעזע ועוני כי לפוס לערל אגרא ויוסף הצדיק על אשר בטחוט ה' רק בה' לבד ולא פנה אל רהבים לא ראה כלל שרשע זה שר המשקים יזכיר אותו וילמית לו ישועה ע"י לכן אמר לו כי אם זכרתי את"ך יראה עבודך כאשר ייעב לך להיות עי"ז הטבה עבודך [והוא ע"ר משל לשר גדול וכבוד שנחשב בבית הסוהר ע"י עלילה והי' שם בבית הסוהר ג"כ איש צליל גבב ובזוי ונתן לו השר עזה לעשות עמדי חסד להמליך מהגבב אולי תראה לעשות עמדי חסד להמליך עבדתי לפני המלך לכן מאוד מבוקשי לכל תעשה

ר"ל שהגיש אותו עד שנהפך לבחי' אחיו במדרגת אהבת אחים :

בפסוק

ויאמר עשו אליהם נא עמך כו' ויאמר למה ז"ה אמאל חן בעיני אדוני . ולכאורה קשה הלא בתחילה אמר לו למאול חן בעיניך גם מלח זה הוא כשפת יחר נראה לומר שאבינו יעקב רמז לו כאשר ראה אורך הגלות ושם עזה לבניו ליתן להם דרוגות לעור עיניהם ובזה נמאל חן בעיניהם לעובד לו ולהזהר מבלי ליקח מהם שום מחנה כמו שגזרו על פחם משום יינס יינס משום בטחיהם וכמ"ש ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם . ולכן יעקב נתן לעשו מחנה למאל חן בעיניו . ולא ראה לקבל ממנו טובה וזה אמר לו למה ז"ה אמאל חן בעיני אדוני יראה חן כזה לקבל ממך למה לי כי באמת מאוד צריך אדם ליהדר מזה כמו שזכרנו בגמרא גדולה לגימא שנביא שקר השיג לנבואה והנביא אמת נהרג עי"ז . לכן זהר מזה :

פרשת וישב

בפסוק ויהי ה' את יוסף ויהי איש מללית ויהי בבית אדוניו המלרי. ג' פעמים ויהי להבין בעזה"י ע"ד המבואר בחנא ר"א אני יראתו מחוך שמחתו ושמחתו מחוך יראתו ואהבתו עלתה על כולם ע"ד לפני גאון שבר לפני שבר גאון לזאת ה' עזה דוד המע"ה שיכלל מהשבר בהיות שם אל לבו יראתו בחוך שמחתו וזכר בזה שאחרי גאון שבר ולא ה' שמחתו שלימה ובזה ה' ניצל מהשבר וגם אם ה' לדוד זעזע ושבר חלילה קיבל באהבה מבלי להיות בעזב כי אין השכינה שורה רק מחוך שמחה וזכר ושם אל לבו שאחר שבר גאון ועי"ז אח בחבל השמחה ואהבתו עלתה על כולם כי עיקר בא לבחי' זו מחמת גדול אהבתו ליוצרו וממילא ידע שהקב"ה ג"כ אוהבו ע"ד ה' נלך כמו שהלל מה שאדם עושה עושה הלל אחריו כך הקב"ה כמבואר במדרש . וזה ויהי ה' את יוסף חמד לזר אשר ויהי איש מללית ברום המעלה ה' בבחי' ויהי בבית אדוניו המלרי בשפל המדרגה והי' יראתו מחוך שמחתו וכאשר ויהי בבית אדוניו בשפל המדרגה הי'

יהרסנו נמלא אש ימלא בארץ עול באיזה משפט החטא הוא בראש המלך כי הוא מחויב לחרוז משפט אמת ובודאי לא ידע המלך ממשפטי עם אשת פוטיפר אשר ה' בו עול גדול ומשפט מעוקל וזה פי' ויען יוסף את פרעה לאמר [יראה הגיד לו פי' על הלאמר את אשר זה לשר המשקים להזכיר אותו לפני פרעה] אלהים יענה את שלום פרעה שכאשר יעניין במשפטי ויוודע על ידו דבר אמת ועי"ז מלך במשפט יעמיד ארץ יהי' בזה שלום פרעה וקיים למלכותו ואפשר לומר עוד שלדעת יוסף הי' החלום של שר המשקים וחלום פרעה הכל סיבות בכדי שיצא משפטו לפני פרעה ויוליא משפטו לאור ולהוודע דבר אמת וכאשר אמת מארץ תלמח אז לרק משמים נשקף והמרחם ירוחם ותבא ע"י יאועה לפרעה וזה אלהים יענה את שלום פרעה:

ועתה ירא פרעה איש נבון וחכם כו' . והקשה הרמב"ן ובעה"ק מי שם לו ליועץ הלא רק לפתור חלום גם נבון וחכם אינו מדוקדק והי' לו לומר חכם ונבון כי נבון גדול מחכם . ונקדים לזה פסוק כ"א ותבאנה כו' ואיקץ וארא בחלומי כו' ולכאורה למה לא אמר ואישן וארא בחלומי כמ"ס בהחלום גם פסוק כ"ד ואומר אל החרטומים ואין מגיד לי לריך להבין מה לו לספר זאת ליוסף ונקדים לזה קושי' מפרשי תורה למה בחלום הב' נאמר ויקץ פרעה והנה חלום ובחלום ראשון לא נאמר רק ויקץ פרעה ומחרטים שפירושו שמה שנאמר ויקץ פרעה גם זה הוא מהחלום שחלם לו שיקץ וישן ויהלום שנים ולזה כאשר סיפר פרעה ליוסף חלומי לא אמר לו רק ואיקץ ולא אמר לו ואישן ומזה הבין יוסף שכ"ז הוא חלום אחד ולפ"ז נראה לומר שמה שאמר ואומר אל החרטומים ואין מגיד לי זה הי' ג"כ מהחלום ולזה אמר זאת ליוסף שסיפר לו כל החלום [ולכן בבקר כאשר קרא פרעה לכל חרטומי מלרים ואין פותר אותם ידע שהחלום אחת] והנה כתבו על והשמות החלום פעמים כי יס' ב' מיני חלומות א' ע"י מלאך מיכאל והוא כולו אמת אבל בל' לעת רחוק והב' אשר ע"י מלאך גבריאל ובא מיד רק יש בו קצת דברים בטילים והחלום אשר הוא

תעשה זאת כי יהי' לי לבז וקלון רק אם תהי' מזכרת להזכיר אותי עבורך ולחטולך והגמול מובן נמלא הי' יוסף בטחונו חזק בהש"י והי' שנות מחוך יראתו [וענין לעיל פ' וישב] לזה ניתוסף לו עוד שתי שנים להרבות שכרו להיות עוד עובד * בשמחה מחוך יסורין והוא ע"ד שאלח"ל ב"ר שאלו מלאכי השרת לפני הקב"ה זו תורה וזו שכרה אמר להם הקב"ה כך עלה במחשבה לפני ומעתי שיראה שכל עת עמד ר"ע בתפלה לפני הקב"ה שיבא למדה זו וע"ד זה מובן כוונת רש"י סוף וישב וישכחו בו ביום והוא נגד הטבע אחר טובה גדולה כזו [כי כל החלומות הולכין אחר הפה] ליטבת מיד ולפי הג"ל ניחא כי יוסף ביקש זאת מידו שלא יזכיר אותו וזה כוונת רש"י מפני שחלה בו [יראה בטובת שר המשקים] יוסף הוזקק להיות אסור ב' שנים עפ"י משל אשר שמעתי מעשה מאיש אחד להיות שהי' בטחונו חזק בה' לא ראה לעסוק בשום דבר והשליך על ה' לבד יתבו והלך למדבר באמרו גם שם יזמין לו ה' טרפו והי' כעבור איזה ימים אשר לא אכל ישב אלל הדרך ושמע קול אנשים מוסעים ועשה איזה תנועה למען ישמעו ויחטו לו מוזן להשיב נפשו ובהו אבר בטחונו החזק אמנם יוסף הגדיק עמוד בזה הנסיון ולא ראה לבטוח בשר המשקים שהוא יהי' סיבת הגלותו וזהו אשרי הגבר יבטח בה' והי' ה' מבטחו ואחי שפיר דברי המדרש אשר שם אל ה' מבטחו . י' יוסף וכו' ודברי רש"י הג"ל בעזה"י:

ויאמר פרעה אל יוסף וגו' ואני שמעתי עליך לאמר וגו' ויען יוסף את פרעה לאמר וגו' . הני ב' לאמר בלתי מובן . ונראה לענ"ד כי פרעה שמע ששר המשקים אמר לו שיוסף לזה עליו כי אם זכרתי אתך וכבר פרעה שכוונתו הי' להגיד לפרעה שהוא פותר חלומות וזה פי' ואני שמעתי עליך לאמר שמע חלום כו' ויען יוסף את פרעה לאמר יראה שלא הי' כוונתו שיוודע לך שאני פותר חלומות . כי גם זה אין אתי בפועל רק כאשר השם ית' שם דברו בפי' רק כוונתי הייתה בזה אשר אמרתי כי אם זכרתי שיצא משפטי למלך כי מלך במשפט יעמיד הארץ ואיש הרומות

ה' בשמחה כי אין השכינה שורה אלא מחוץ שמתה והנה העובד ה' תמיד בשמחה בני הפסק עי"ו הולך ממדרגה למדרגה ואם ח"ו נפסק יום אחד מבחי' שמחה אז מוכרח אה"כ להתחיל מחדש ולספור ולבוא ממדרגה למדרגה אמנם מי שזוכה לבחי' עטוה וספלות אעפ"י שנפסק לפעמים אינו צריך לספור ולהתחיל מחדש וזהו ויבור יוסף בר הוא בהירות הגפש כחול הים הרבה מאד"ל הוא בחי' ספלות עי"ד מאוד מאוד הוא שפל רוח . עד כי חדל לספור שמעולם לא הי' צריך לספור מחדש כי אין מספר כי המרגיל עלמו במדה זו לבחי' ספלות אין לו שום מספר :

בעזה"י לחנוכה . ומעלת אהבת ישראל .

הנה מלאנו גודל אהבת בני חסדונאים לחינוכי ב"י עד שמסרו נפשם עבורם ללחום עם חיל עלום ורצ שונאי ישראל . וזכות זה גברו על שונאיהם כי ה' ילחם להם כמ"ש ואחרי ברחמיך הרבים עמדת להם רצת כו' וטמאים ביד טהורים כי מלוא מטהר הגפש ומלוא זו של מסירת נפש בשביל ישראל מטהר כל רמ"ח איבריהם וסמ"ה גידיהם להיות קומה שלימה כחפץ הש"י בשעת הברירה כי מחשבה טובה מלפניו למעשה וכלו גופם כבר כלה מעוה"ז ופעלו שהגוף נטהו לבחי' נפש ונשמה חלק אלהי ממעל לזאת ה' ית' רצ את ריבם כי הוא נקמתו וריבו ממש ואעפ"י שלכאורה הוא נגד התורה כי אין סומכין על הגם ואצטו יעקב לא רצה ליחן בן בנימין לילך עם אחיו מפני חשש סכנה אמנם הדרך האמיתי הדריקים אשר אהבת ישראל בקרבם השליכו את גופם ונפשם מנגד עבור אהבת ישראל והפקירו עצמם מעוה"ז ומעוה"ב וזוה יולאים מבחי' עוה"ז ומשיגים מדרגת מלאכים ממש בחי' עוה"ב בעוה"ז ומלאך א' בפסיעה אחת מנלח שליט עולם . וזה אפשר לומר כי מלאכיו יצוה ל"ך לשמר"ך ומלת לך לכאורה מיותר אלא ר"ל כי מלאכיו יצוה לך שיתהוה ממך בחי' מלאכים וכמו שמצינו במרע"ה

הוא תרתי לטיבותא הוא ע"י שיהם וזהו ועל השנות המלום פעמים כי נכון הדבר יראה כי הוא כולו אמת וממהר אלהים לעשותו שיהי' מיד וא"כ הוא תרתי לטיבותא לכן חלם לך ב' פעמים א' ע"י מויכאל וא" ע"י גבריאל אמנם לכאורה דלפי"ז הי' לו להיות הב' חלומות בשני פעמים ר"ל להקיץ ביניהם אמנם לתוך זאת אמר לו יוסף בפתרונו ועתה יראה מה שהי' בעת אחת ירא פרעה כו' ר"ל זאת יורה שגם אחרי"ן בעסק זה ואין עולה ותחבולה בדבר רק ירא פרעה איש נבון וחכם יראה איש אשר תוכל לננות בשם נבון ואה"כ חכם וזה אינו רק צריך וירא שמים שיראת חטאו קודם לחכמתו [לזה נכלל לננות מקודם בשם נבון שמבין גדולת ה' ית'] וזוה פתח לו ג"כ החלום ואומר אל החרטומים ואין מגיד לי להראות כי בהם לא נמלא נבון וחכם שיגולגל זכות על ידיהם [ובזה מתורץ קוש'י בעה"ק למה לא הי' פרעה בעלמו איש הזה לאסוף התבואות בשני השבע . כי יוסף פתח לו שלריך לזה נבון וחכם שיראת חטאו קודמת לחכמתו אבל זולת זה לא יועיל כלום כאשר הי' בלאת התבואות אשר עלרו המלכים נרקבו וכלן] וזה שאמר לו פרעה אחרי הודיע אלהים אותך את כל זאת יראה אותך איש כמותך יפה תואר ויפה מראה ועי"כ הודיע ה' לך כל זאת . אין נבון וחכם כמותך זה יורה על גודל יראת שמים הקודמת לחכמתך :

בפסוק ויבור יוסף בר כחול הים הרבה מאוד עד כי חדל לספור כי אין מספר . שמעתי ממורי הק' מפרשיםאח זלה"ה בר הוא בהירות וזכות הגפש [וכמו בר לבב או בריא אולם ענינו חזק נפש השכלית שנברר מהחומר וכמו בר הוא התבואה הנברר מהמין והבין] ולזכות למדה זו הוא אך ע"י עטוה וספלות ושמחה וזה שנאמר ויהי ה' את יוסף ויהי איש מללי ויהי בבית אדוניו המלרי יראה בין אם הי' ברום המעלות בחי' איש מללי ובין אם הי' בתכלית השפלות בבית אדוניו המלרי תמיד הי' במדרגה אחת ויהי ה' את יוסף . כי גם כשעמד ברום המעלות הי' בתכלית השפלות ועטוה ואפילו כשהי' בשפל המדרגה

במרע"ה רעיא מהימנא שממר גופו ונפשו
עוה"ו ועוה"ב עבור אהבת ישראל. וכמבאר
בזוהר חדש במדרש הגעלם בראשית. ח"ל
לכן אחלק לו ברכים אלו וזכאין ד' ישראל ואת
עלומים יחלק שלל חילין אהבהא ולמה תחת
אשר הערה למות נפשו דאמר ר"ח לא
אשכחנא רע"י דנוסר נפשיה על עאגיה כמשה
דאמר ועתה אם חשא חטאתא ואם ח"ן מחני
נא מספרך אשר כתבת מחי מחני נא מן עלמא
דין ומן עלמא דרע"י לקיימא תחת אשר הערה
למות נפשו ואת פושעים נמנה שנקבר עם
מחי מדבר דהו חייבין קמי' קוב"ה והוא חטא
הרכים נשא שלא זו משם עד שמהל להם הקב"ה
ולוה חנוכה הוא בחי' ר"ה וכמבאר בת"י
תיקוני תלמוד ח"ל אז תקרא וז' יענה ואילו
תמניה יומא דמילה ובתרי' ברית דאילו
יסוד ד'יקא דעלמא וז' אטגילא י' דמילה
עשירא' לעשר ספירין ואילו הוד תמניה יומין
דחנוכה לחריבעא ועשרין יומין [ר"ל אחר כ"ד יום
לחדש כסלו] דאטון בשמל"ו וניד דעלה זית טרף
בפיה שרי' כ"ה על ישראל כ"ה בכסלו ואילן
אטון כ"ה אקוון דיתורא דאטון שמע ישראל וגו'
ודא איהו חנוכה חנו כ"ה עכ"ל ירעה ח"ל דמזות
מילה בשמונה ימים וזה בגוף וחנוכה הוא בבחי'
נפש כנ"ל והוא ג"כ בחי' ימים להשיג ולקיים
ומלחם את ערלת לבבכם והם ימי רטן לתקן למי
שחטא ח"י בברית קודש ועיין בתקוני זוהר
מגדל חטא וזה בעולמות העליונים והוא סיבת
הגלות יגאלינו ה' מהרה וזוכה לתשובה שלימה
מהרה באלה ימים הקדושים ועיין בתקוני זוהר
חדש דף ע"ב ע"ג בדפוס ישן דראש השנה
וחנוכה ופורים נקראין מקראי קודש והוא סוד
ברית קודש ירעה שאלה ימים הקדושים פעלו
בני ישראל ע"י קריאתם ופעולתם ומעשיהם
הטובים ומחמת שהוא בחי' נפש ונשמה לזה
אסור לגוף להשתמש לחוריה ובחינת שמונה
ימים במזות מילה והתשיעי הוא יסוד גוף
המטורה והשמש הוא העשירי דאטגילי' על ידו
להשתמש ולהיות מחני וסוד ה' ליראוי' ושמעת
ממורי ז"ל הקדוש מפרשיםאח על מאמר חז"ל
בר' יאשיע בן לוי שקפץ לג"ע ונשבע שלא יא
משם ואמר הקב"ה אם מעולם לא הוציר שבועה

ועיין בספר הקדוש שערי אורה שער ח'
מעניגי חנוכה ע"ד סוד. ח"ל שם
אצל שמונה ימי חנוכה שתקנו השמן בא מן
הרצון לספירת הבינה והבינה סוד המטורה
וגרותיה. אל מול פני המטורה יאירו שבעת
הנרות. המטורה והנרות. לפקות עיני עורות
פקח עיניך וראה כי שמונה ימי חנוכה הם
סוד הענין והנס הגדול. והיודעים עקרי
הדברים יודעים כי הנס הנעשה בשמן ע"י
ספירת הבינה הוא כי משם תולדות השמן
הרצון ולפיכך המטורה והנרות והשמן סוד כל
הספירות

אבינו ה' משתחוה ומדבר לעשו ותוכו רטוף
 אהבה וכונתו להשם ית' כמ"ס הזוהר הנ"ל
 כן עשה יהודה ג"כ ודיבר דברים ליוסף וכונתו
 להש"י וגם נכלל בחוכם פיוס על מכירתו .
 הא"ץ עתה מוסר נפשו על בנימין אחיו וכמבואר
 במדרש וזהו ויגש אלי"ו יהודה לשון נסתר
 היושב בסתר עליון ויאמר בי ארונ' ה' מתורה
 ואומר כל החטא של מ"רים יוסף תלה בי
 כי הוא המלך עליהם ואלה הא"ן מה חטאו
 וע"ד שאמר דהמע"ה וע"ד מורי בשם הגדול
 הנ"ל בפשוט ה' ג"כ מדבר זה ליוסף ארון הא"ץ
 בי ארונ' גניבם הגביע הוא ממני ע"ד המבואר

בא"ח הק' שאמר יהודה אנכי גנבתי הגביע
 ושמתי באמתחת בנימין וכל הסרחון בי לבד וזה
 בטענה עפ"י פסק יוסף בעלמו אשר נמלא
 הגביע בידו [הוא רשותו] הוא יהי' לי עבד
 וזהו ג"כ מרומז במלת אליו להחליט הפסק
 שלו ידבר נא עבדך דבר באוני ארונ' תוכו
 רטוף כוונה פנימית להש"י בבקשה ממך
 שתזמין לי דבורים להיות לרטון ולהכנס
 באונק' ע"ד ארני שפתי כו' והי' נכלל בזה
 מאמר ליוסף ידבר כו' באוני ארונ' ירצה ששם
 אונק' אל עומק כוונה הדבורים שלי . אל יחר
 אפך בעבדך כמו בעבדך לשון רבים כוונה
 פנימית הוא להש"י כיון שחולה כל הסרחון בו
 לכן אל יחר אפך עליהם כי אלה הא"ן מה
 עשו . כי כמוד כפרעה לשון בתמי' והוא ע"ד
 שאמר משה האיש אחד יחטא ועל כל העדה
 תקלף והודה לו הש"י ואמר מי אשר חטא לי כו' .
 וזה פ' כי כמוד כפרעה ובי אתה רבש"ע כפרעה
 מלך כו' דאשר לא ידע מי החוטא לא כן אתה
 הבוחן לבות . ואובל ג"כ פיוס ליוסף ואמר אל
 יחר אפך בעבדך רמז לו שזה הסביה הוא בשביל
 חטא מכירת יוסף [וחשד לו פן הוא יוסף או שידע
 מהמעשה] א"כ למה אתה מעניש כולם כיון
 שכל החטא תלוי בי או י"ל שעל בנימין אמר
 כן שאל יחר אפך בו ולמה התלית שהוא יהי'
 עבד ואתם עלו כו' הלא הוא לא היה במכירתו .
 כי כמוד כפרעה חשב אתה כמלך שנאמר
 בו מלך במשפט יעמיד ארץ כו' והענין זה הוא
 ע"ד המדרש משל לבור עמוק במים מתוקים
 ולא יכול שום אדם לשחות ממנו עד שבה

הספירות ע"כ ואע"ג ללא כל מוחא סביל דא
 ובפרט דבור יתום זה עכ"ז ליינתי בקיטור
 למען ידעו ויבינו פשוטי עם כמונו גורל
 קדושת חנוכה הגונג לכל עשר ספיר' ולהחזיק
 עלמנו בחסדיה בקדושה וטהרה ובהתמדת
 לימוד החורה ביתר שאת ולהרחיק עלמנו
 מהשונים הבזוים העוסקים בימים הקדושים
 האלה בשחוק אוי להם ואוי לנפשם שמטמאים
 א"ע במקראי קדש אלה ושומר נפשו ירחק מהם :

פרשת ויגש

ויגש אליו יהודה ויאמר בי ארונ' ידבר
 נא עבדך דבר באוני ארונ' כו' .
 עיין בא"ח הקדוש רבו הדקדוקים א' ויגש אליו
 הלא ה' עומד לפניו כמבואר בסוף ויגש ב' מה
 זה לשון אליו לשון נסתר ג' מה זה באוני ארונ'
 ד' ב' פעמים ארונ' ועיין במפרשים עוד קושי'
 ונראה בעוה"י ע"ד המבואר בזה"ק וישלם
 וישתחו ארלה כו' עד גשתו עד אחיו והקשה
 וכי יעקב אבינו ישתחו לעשו הרשע ות'
 שהשתחוה לה' ההולך לפניו אשר מלכה"כ .
 ושמעתי ממורי מווארקי ז"ל שאמר לי בזה
 הלשון שהייתי אלל הגדול כו' ר' ישראלקי . ואמר
 לי כאשר בא לפניו איש אשר מלוכלך בחטאים
 הוא עושה תשובה באמר אלו הוא ה' עושה
 תשובה שלימה היו נפתחין שערי תשובה לכל
 ישראל וגם לזה . ובה הבנתי בעוה"י את אשר
 הכה"ג ה' מתורה ביה"כ ואמר חטאו עוו פשעו
 עמד בית ישראל ולכאורה הם חטאו וכה"ג
 מתורה ולפי הנ"ל הדברים עתיקים וישרים
 כשהכהן הגדול מתורה כנ"ל ועושה תשובה
 ממילא נפתחים שע"ח לכל ישראל וזה אחד
 מהעצמים הנשואים לגדלי הדור . ובה
 מובן ג"כ (שמות ה' כ"א כ"ב) שאמר דתן
 ואבירם למה ירא ה' עליכם כו' ויש"כ משה
 אל ה' ירצה שפשה תשובה ותלה הסרחון בו .
 והנה לעיל סוף פ' מקץ כתיב ויאמר יהודה
 מה נאמר ומה נדבר כו' האלהים מלא את
 עון עבדיך כו' לידק הדין ותלה הדבר בחטא
 מכירת יוסף ומן השמים נסבה לעוררם לתשובה
 על חטאם מכירת יוסף והנה כמו ה' עקב

חכם אחד וקשר חבל בחבל נימא בנימא ודלה ממנו אח"כ כולם יכולים לשחות ממנו כן דברי יהודה בכל דבור ודבור ה' נקשר ורלוף חבל בחבל כוונה פנימית עומק השכלה בדברים הפשוטים :

יא יאמר לתרץ הרקדוקים הג"ל. והוא ע"ד הג"ל. כי בחמה אנשים משכילים דייקי הדור בכוחם לדיבר דברים נגלים ופשוטים לפשוטי עם ותוכו רלוף אהבה לאנשי מדע. שצינו כי הם דברים העומדים ברומו של עולם. כי קב"ה ואורייתא וישראל חד. וכמו שהש"א ח"ס. כך כל אות מהתורה הוא מים שאין להם סוף. וכך נפש ישראל הזוכה לבחי' ישראל. ודבק בקב"ה ואורייתא כל דבורו ח"ס וכלל בחובו ולפנים בו דברים פנימים וסודות טראים. והנה דרך אדם הרואה לדיבר עם חבירו דבר סוד לריך לדבר בלשם וללחוש בלשונו שלא ישמעו העומדים אצלו. או לדיבר עמו ביחיד. לא כן כשיש לו כח לדיבר על אופן הג"ל. יכול להלביש הדברים הנסתרים והסודות בדברים נגלים וחיזויים. ויכול לדיבר בפני קהל ועדה והם יבינו דברים הפשוטים ונגלים. ואנשי מדע יבינו דברים הפשוטים ונגזזים בו. ובזה פירשתי מה שאמר רוד אודה ה' בכל לבב בסוד ישרים ועדה. יראה כי בחמה זה סימן לדיק הדור כאשר פתח פיו בתורה בחור קהל ועדה. שומע כל אחד ומבין בחור דבריו הלריך לו מה שיועד נגעי לבבו. וכ"א סובר שבשנינו נאמרו הדברים, וזה שאמר רוד אודה ה' בכל לבב. כשאבא למוריגה זו בסוד ישרים ועדה כאשר אוכל לדיבר כל הסודות בחור קהל ועדה וכ"א שומע הסוד השייך לו. ולזה הבחי' לריך ההפשות הנשמות. והנה יהודה ראש ומלך השבטים דיבר עם יוסף ג"כ על דרך הג"ל ואמר לו בי אדוני אבקש ממך ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני. יראה שחשם לך להדברים היוצאים מפי ותשכיל ותדע ממואל הדברים דברים הגנוזים באזני פי. ושאוכל לדיבר בפני כולם. ואתה תדע ותבין. וזה ידבר נא עבדך. דבור הוא עז וקשה בקול רם ואעפ"כ דבר באזני אדוני.

חכין הסוד שראוי ללחוש אך באזניך. [כי יהודה הבין ביוסף שהוא חכם נבון וחכם שראוי לך] וא"כ אל יחר אפך בעבדך כי אפילו בדברים הפשוטים יה' נראה שדיבר אליו קשות. אמנם תוכו רלוף אהבה בדברי ריטי ופיוס. כי כמנך כפרעה. רמו לו שאם חכם אחר מושל הארץ יה' במקומך. כמנך. ודאי יה' כפרעה לא כן אתה. כי אנכי רואה כך שאחיה ירא שמים ולריך. ויש לך נשמה קדושה. אדוני שאל את עבדיו לאמר. יראה שכל שאלתך ודבורך יה' באופן שנהי' אגחט מוכרחים לחמר שיש לנו אב. או אב. רמו לו על יוסף. ולזה לא אמר ואח. או יאמר ע"ד שאמר להם יוסף אח"כ העוד אבי חי. ולנאורה הלא כבר אמרו לו שאביהם חי. אמנם אפשר לומר שאל להם אם הוא עוד בבחי' אבי. או שחשב שכבר אינו אבי ואני מה. ומש"ה לא יכלו אחיו לענות אותו כמובן. וכמו כן כאן רמו לו דבר פנימי היס לכ"ס אב. יראה אם אביהם הוא לכם בלבד לאב ואינו מדמה בדעתו שעוד יוסף חי. וגם לו הוא לאב. או אב. או יש לכם עוד אח שגם לו הוא לאב. ונאמר אל אדוני יש לנו אח אב זקן. רמו לו יהודה בסוד שהוא יודע ויבין שהוא יוסף. וכלל אותו עמהם באמרו יש לנו אב כו'. ואחיו מה יראה שרמו לו תשובה על שאלתו. והשיב לו שאביו סובר שאחיו מה. ובזה יובן המדרש הג"ל משל לבור עמוק כו'. ודי למבין. ואחר כל הדברים האלה יובן מה שכתוב ויגש אליו לשון נסתר. כי יש שם העלם חכם או טפש. ושם התואר אשר אביו קרא לו שם. ובאן דיבר יהודה אליו אל שם העלם כח השכלי הנסתר בו [אשר לא נודע מה הוא. רק ע"י מעשיו ופעולתו אשר יעיד על הפועל אם הוא חכם או טפש לריך או רשע] שידע ויבין כנ"ל :

ויאמר יוסף אל אחיו אחי יוסף העוד אבי חי. ותמוה מאוד הלא מיד בבואם (מקץ מ"ג כ"ז) שאל אותם השלום אביהם הזקן העודנו חי ואמרו שלום עודנו חי. וגם להבין מפני מה נבהלו מפניו. אפשר לומר -

לומר כי לא האמין להם. יראה לך שיעקב סבר כי הם לא עלו על דעמם שזה יוסף. לכך לא האמין לכל הדברים אשר הגידו לו. כי אם אחת היו הדברים. האריך לא ראו מיד שזה יוסף. מיד וידברו אליו את כל דברי יוסף. והגידו לו שבאמת כבר גם אנחנו יודעים שזה יוסף. וחמי רוח יעקב אביהם:

פרשת ויחי

ויחי יעקב בארץ מזרים שבע עשרה שנה. יס להבין מה בא להשמיטנו בזה. ויהי ימי יעקב שני"ו חיי"ו להבין כפל הלשון. ואפשר לרמוז בזה דברים עמוקים לעבודת ה"י. והוא כאשר ראה יעקב כבוד ואריות הגלות של בניו. נתן כח במעשיו הטובים לבניו. שיקבלו היסורין והגלות באהבה. ועל כולם יאמרו גם זו לטובה. ועי"ז ימתקו הדיגים ויתאפכו לטובה. [וכמובאר בשם ה"ק מו' נחום מטשארנאביל ז"ל. על מה שאמר נחום ח"ס גם זו. גם זו לטובה. עי"ז נהפך באמת לטוב]. כי אבינו יעקב חש פן ח"ו לגד גודל לער הגלות. יהיו בצער ועלב. ואין השכינה שורה אלא מתוך שמחה. לזה נחן עלה זו ופעל במעשיו כך לבניו שיקבלו בשמחה. וזה ויח"י יעקב. הוא ענין שמחה. כמ"ס וחמי רוח יעקב. בארץ מזרים מזר יס קושי השעבוד בגוף ונפש. שבע עשרה שנה. מספר טוב. כי אמר על הכל גם זו לטובה. ובשמחה יבא גואלינו כמ"ס כי בשמחה תלאו ובשלום תובלן. ויהי ימי יעקב שני חיי. כי הגה בכל יום לריך אדם לתקן דבר יום ביומו עי" תורה ומצוות ע"ד ואברהם זקן בא בימים. שלא חסר אחד מימיו. ואבינו יעקב חיקן בכל יום. מה שאדם אחר לריך לזה פנה תמימה. וזה ויהי ימי יעקב שני חיי. פ"מ שנים:

ויחי יעקב, פי' רש"י למה פרשה זו סמוכה לפי שנין שנפטר יעקב אבינו בסתמא עיניהם ולבם של ישראל כו'. יראה לי הלשון נפטר [הגם שאח"ל יעקב אבינו לא מת מ"מ דרך העולם לומר על כל יוחס דריק שנפטר

לומר כי לפעמים יקרא אדם בשם החומר. כגון אם אדם יש לו בן מפורסם לפעמים יקרא על שם בנו אבי פלוני. וזה אשר שאל אותם יוסף העוד אבי חי. יראה אם עדיין חי בבחינה זו להקרא לפעמים בבחינת שם החומר כי הוא אבי יוסף. ועי"ז לא יכלו אחיו לענות ואחו. כי נבהלו מפניו. כי חכמת אדם תאיר פניו. וכאשר הסתכלו בפניו. ראו בו קדושתו. והבינו שיותר ראוי לאביהם ליחס ולהקרא בשם אבי יוסף כי הוא המושג בבחינה ולזה נבהלו מפניו:

בפסוק ואמרתם אליו מה אמר בך יוסף שמי אלהים לארון לכל מזרים. שמעתי בשם ה"ק הדיק מו' ישראל ז"ל מסאדיגורי. שהקשה מה בשורה יהי זה ליעקב אביו. ואמר שהפי' הוא שזה לבשר ששם אני את אלהים לארון כו'. יראה שכל ידי נחגלה ונחפרסם אלהותו ית' ושהוא ארון הכל. לפרעה ולכל מזרים. ודפח"ת:

בפסוק ויגידו לו לאמר עוד יוסף חי וכי הוא מושל בכל בארץ מזרים. לכאורה מלח לאמר אינו מדוקדק וגם וכי הוא מושל דהוי להו לומר והוא מושל. וגם לריך להבין למה לא האמין להשבעים הקדושים וגם קושי' המפרשים מה נחחדש לו את"כ כשדברו אליו את כל דברי יוסף עד שבשביב זה האמין להם. ונראה בעיני כי השבעים לא רצו לגלות פתאום ליעקב אביהם שעוד יוסף חי. כי מחמת שמחה פתאומית יוכל אדם למוח ח"ו. לזה ראו בחכמתם ליכנס עמו בדברים מעט מעט שיסער בעלמו ויבין שיוסף חי היינו אחד הגיד לו. איש מושל ארץ מזרים הוא ירא שמים מאוד. וא' אמר כל המזרים אינם יודעים מי הוא. ואחד אמר שמדבר בלשון הקודש. ואחד אמר שהוא מהול. ואחד אמר דמות דיוקנו דומה לך. וכאשר שמע יעקב דברים אלו. אמר אם אחת הדברים האלה ודאי אין זה רק יוסף בני. וזה ויגידו לו לאמר יראה שהגידו לו דברים באלה. שיעקב בעלמו יאמר עוד יוסף חי. וכי הוא מושל באח"ל. יראה שיאמר בעלמו אשר מושל ארץ מזרים בודאי הוא יוסף. ויפג

אפשר לרמז בדברי רש"י. ביקש [לשון תפלה]
לגלות הקץ לבניו. גאולת נפשם כ"ל. ונסתם
ממנו ר"ל מלהיות באחגליא ואפשר גם
הצדיק עלמו לא יבין מגאולתו. כי הוא שפל
בעיניו. ורצון יראיו נעשה. ויכינו השו"ת
לגאולה שלימה מהרה אמן:

יהודה אחת יודוך אחיך. יראה כי איש
אשר אין לו מדת השמות אין
ראוי לאדם לספר בשבחיו בפניו פן יתגאה ע"ז
לא כן מי שיש לו מדת השמות והוא שפל
ועניו ומכיר בשפלותו וכל הטוב אשר עושה
תולה בהש"ת לצד כי הוא הנותן כח
לעשות חיל מותר לאדם לספר בשבחיו בפניו
כי לא יתגאה ע"י ח"ו ויעקב ראה מדה זו
ביסודה ולכן יש בו שם הוי"ה ית' כמ"ש את
דכא וספל רוח אחי דכא לזה אמר לו יהודה
אחתי יודוך אחיך שמותיך להודות אותך
בפניך וגם יך בעורף אויבך ע"ד אחי דכא
וממילא היה מלתמת השם. ישתחו לך בני
אביך כי הבורח מן הכבוד הכבוד רודף
אחריו וכל מי שהוא שפל יותר נתעלה ביותר
ולזה משה שה' עמו מכל אדם לא קם נביא
עוד כמשה:

ייראן אחי יוסף כי מה אביהם בו' לו ישעמנו
יוסף. ולבאורה האזן עלה על דעתם
שיוסף יעבור על לא תקום והגם כי ראו
כי יוסף כשדאה הבור שהסלך לתוכו ה'
מבצר ברוך שנעשה לי גם במקום הזה
כמבואר במדרש תנחומא. הלא כדן עשה.
ואפשר כי אחיו פן יחוס עליהם שלא יהי'
להם עונש צעוק"כ וכמו שזה דוד לשלמה
בנו על יואב כמ"ש ולא תרד נפשו בשלום שאול
לזה עשו השבטים הקדושים תשובת המשקל.
וילכו גם אחיו ויפלו לפניו ויאמרו הגנו לך
לעבדים שיקים החלום בשלימות וזה תשובה
שלימה ונתכפר להם העון משמים:

לשובבים ת"ת

בה שרשתי בדרים להודיע לאחיו בנ"י
ענין תיקון שובב"ם ת"ת ולהצניח מנהג
ישראל תורה הוא אשר מתענין בשבועות
האלה

שנפטר מעולם]. הוא כאדם שיש עליו
חובות הרבה ונפטר מהם. כן כל ע"י אדם
עלי תבל יש עליו מלחמות גדולות מלחמת
היצר. והן בקדושו לא יאמין עד שימות אז
נפטר מהם. [ואפשר שמעתי זה] והוא הללחה
גדולה עזבו ונתעלה גדול לשמחו. לחיות
בנועם ה' ולבקר בהיכלו. אמנם חיי להודור
כשהצדיק אבד מן העולם. חזו שריו שנפטר
יעקב נסתם עיניהם ולבם של ישראל. כי
הצדיקים נקראים עיני העדה והם בחי' לב
לישראל והם מאירים עיני ישראל ולבם. וכיון
שנפטר מהם התחיל לרת השעבוד. שעבוד
היזה"ר והתאזות ר"ל. דבר אחר שבקש לגלות
את הקץ לבניו ונסתם ממנו. [וקשה הלא רצון
יראיו יעשה] אמנם בזאת ע"ד רמז אמר להם
הקץ כמבואר בזהר וזה בקש לגלות בו' לבניו
ע"ד (משלי ב.) בני אם תקח אמרי. פ' בני
שהי' אם תקח אמרי. וכן באל' פ' לבניו
היינו אם יהי' בחי' בניו כולו זכאי. או
ונסתם ממנו כולו חייב ח"ו. או י"ל ברמז
ונסתם ממנו הוא לשון יסורים כאשר ה' לנו
במים האלה [שנת תר"ג עשרה בטבת] הגזירה
דעה. והש"ת ברוב רחמיו נתן לנו רחמים
בעיני המלך והשרים יר"ה]. ועיין בהדרוש
אשר דרשתי בענין ב'מים האלה לחזוק
הבטחון ועיין פ' וארא. ושמעתי מאדמו"ר
הה"ק מווארקו רמז על שנה זו. אשרי אדם בוטח
בך. בגימטריא תר"ג. ודפח"ח. אסור ה'
ליראיו. גם נראה לי רמז בזהר פ' ויחי.
וה"ל חמין מלכא משיחא לשלטאה לעילא על
כל תילין אחרתין דעמין עכו"ם ולתבר"א
תוקפיהון מעילא ומסתא ע"ש. ולדעתי מלת
ולתבר"א רמז תר"ג לאלף ו'. או י"ל ולתבר"א
רמז על תר"ט לפ"ק. ויכינו ה' מהרה.
אמנם בני ווארצ' אם תלילה יתמהמה עוד
תכה לו ולא תתיש. כי כבר נשבעת רב
לרתוק הקץ. וכבר ה' לנו פקודות רבות
ורמזים. אמנם ודאי כולם ה' אחת. אשר
מי יודע כמה נפשות מישראל נגאלו אז.
[וע"ר המבואר במדרש ויחי פ' ז"ז וז"ל מה
פרנסה בכל יום אף גאולה בכל יום וע"ש]
ונתקיים בהם יגתתי משכני בתוכ"ם. וזה

האלה ב' ה' והחברה קדושה ביותר ואח"כ עושין סעודה. להבין קצת שלא יהי' כמות אנשים מלומדה כי הגה מבואר בשל"ה הק' חלק ג' כי באלה הימים התיקון ביותר והזמן מסוגל לתשובה על עון החמור פגם ברית קודש אשר מי יאמר בדור יתום זה זכיתי לבדי וחקי אנכי מפשע זה ר"ל בפרט בימי נעורים ועיקר התיקון בזה בשנת העיבור כמבואר בשל"ה. ובאר מחלה גדול העון המר הזה עפ"י דברי הרמב"ם וספרי מוסר ובראשם האו"ק ו"ל הרמב"ם בהלכות איסורי ביאה פרק כ"א אסור להזיז ש"ז לבטלה. לפיכך לא יהי' אדם דש מצפנים חזרה מבחון ולא ישא קטנה שאינה ראויה לילד אבל אלו שמנאפין ביד ומוזיזין ש"ז לבטלה לא די להם שאיסור גדול הוא אלא שהעושה זה בנידוי הוא יושב ועליהם נאמר ידיכם דמים מלאו וכאלו הרג את הגשם. ובהלכות תשובה פ"ד כתב המסכתל בעריות מעלה ע"ד שאין בכך כלום ואין חוקתו לשוב שהוא אומר וכי בעלתי או קרבתי אלה והוא אינו יודע עריות עינים עון גדול שהיא גורמת לגופן של עריות ומבואר בספרים שבה מזה ליד עון קרי בהקץ או בחלום והוא חושב שהוא שוגג ובאמת הוא מזיד והנה אמרו חז"ל יאה"ר של ע"ז החכמים הרגו ושל עריות סימו את עיניו וא"כ האך רואה להסית לב"א אלא ע"י ראיית עינים והסתכלות בנשים בזה עושים עינים ליה"ר. ושמעתי בשם זריק מפורסם א' שבה אחד לביתו והי' ת"ח ועשיר גדול והוכיח אותו ואמר אליו שהוא נושא. והאיש הנ"ל מחמת שידע בעצמו שפעול לא חטא בזה תמה וסאל ללדיק אחר העולם אומרים על זריק הנ"ל שהוא בעל רוח"ק והאך אמר אליו שאני נושא. והשיב לו בודאי היית נכשל באיזה הסתכלות. והוא מרומז בתורה היה הקדשה היא בעינים והודה לו כי אז כשהלך לבית הלדיק הנ"ל בדרך הי' נכשל בהסתכלות בנשים. ובסדר היום כתב אמרו רבותינו ז"ל במס' גדה אמר גולא ישב לו קץ בכריסו והוא המקום למטה אלל הערורה ולרץ למשמש שם כדי להזיזו תבקע כריסו ולא יעשה רשע שעה

אחת לפני המקום. או לאזנים שככה שומעות ולעינים שכן רואות עד היכן מגיע קדושת ישראל לבין אציהם שבשמים. והרואה והשומע זאת איך לא יהי' נזוף כל הימים לפני המקום כי כמה וכמה פעמים עבר על זה ומי הוא אשר נקי מזה ויותר ויותר ויותר ויוכל כל אדם לקרר רשע חלילה כמבואר בגמרא גדה הנ"ל כיון שעבר ע"ז כמה פעמים ומכ"ש אם הושיט ידו למטה לחקך עצמו ומן החיובך בא לידי חומס ומן החימוס גרם החטא להזיז ז"ל ואין לרדך לומר אם הושיט ידו לרזונו בלי סיבה גורמת ומכ"ש אם הקשה עצמו לדעת שהוא חייב נידוי כידוע בדברי רז"ל ע"כ. ובימים האלה הוא מסוגל לתשובה על חטא זה השם ית' יזכינו להיות מהשכים אליו באמת ובתמים באלה הימים. כי באלה הפרשיות מבואר תשובה תפלה נדקה כמבואר בשל"ה הקדוש תשובה הנגלית תענית ויסורי תפלה. ובפרשיות האלו כתב וימרו את חייהם ויעבדו מזרים את ב"י וילעקו ב"י אל ה' הוא תפלה [נדקה]. הוא נדבות המשכן והשקלים וגם כי הגה מזרים נקרא ערות הארץ כנודע ושם הי' מוכרח להיות יעקב אבינו אשר שופרי' דיעקב מעין שופרי' דאדם ויעקב אבינו הוא הי' השומר הברית קודש כמ"ש ראובן כחי וראשית אוני והי' מוכרח לירד למזרים ערות הארץ לתקן הגיוולות שנפלו מאדה"ר ע"י פגם חטא זה כידוע. ונברר ונלמד מעט מעט בדר"ו שנים ע"י שבויר בחומר ולבנים זה סוד גלות מזרים. ואח"כ קבלת התורה ובינן המשכן הכל לתקן גיוולות אדה"ר ע"י יעקב אבינו שהיה גילגול אדה"ר וע"י ששים רבוא ב"י. ובאלה הפרשיות מבוארים כל הנ"ל. גלות מזרים וקושי השעבוד וקבה"ת ובינן המשכן. ולויה לנו ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. יראה שיעשה כל אדם משכן להש"י בתוכו ובלבו ועיקר להיות סור מרע דהיינו מחטא זה שנקרא רע כנודע כמ"ש ויהי ער כו' רע בעיני ה' כי כתיב לא יגורך רע [ואח"כ יכול לזכות להיות עשה טוב] כי שורש לכל התאות רעות הוא חטא זה וכל זמן שאין אדם עושה תשובה ע"י

זלה"ה אמר שאם יאמר אדם איני יודע לאיזה
 לדיק חסד אמר דהמע"ה ענה היעושה להיות
 סוד מרע ועשה טוב כו' אזי עיני ה' אל
 לדיקים יפתח ה' עיניו ויוריד לאיזה לדיק חסד.
 ונחזור לעניינינו כי הימים האלה מסוגלים
 לתשובה לחטא פגם ברית לכן טהגין להתענות
 בשבתות האלה. והנה למי שאין בו כח להתענות
 ובפרט בזמנים האלה ומכ"ש למי שחורטו
 אומנתו. וגם כי לדיקי הדור אינם מסכימים
 בעתים הללו להתענות. מבואר בספרי מוסר
 והובאו בבאה"ט שם דבאמצע אכילתו בעוד
 שהוא חסד לאכול ימשוך ידו ממנו ונחשב לו
 לתענית. ועוד ענה גדולה ללמוד בלילה ובה
 יגלל מהיסורין כמבואר בזוה"ק ויקרא ע"פ
 אז הודע אליו חטאתו ע"ש דמי שחטא ולא
 עשה תשובה הנשמה משתתחת לפני קוב"ה
 ואסהידת עליו ונשלח עליו יסורין ר"ל
 ליהדרי' בתשובה וכמ"ס חסד אנוש עד דכח
 ותאמר טובו בני אדם ומאן דקאים בלילה
 לעסוק בתורה אורייתא אודעה ל' חובא
 ולא בדינא אלא כאימא דאודעה לברה במילי
 רכיך ע"ש. ועיין בספר סוד מרע ועשה טוב
 שמביא בשם אדמו"ר מוהרי"ם מלובלין ז"ל
 שהעושה תשובה כראוי הוא בכלל שומר הברית
 ומלא כן בדברי הוזה"ק וע"ש בהוספת בלורך
 המלה"ב לב ישראל לתשובה. והנה מה שמנהג
 היקר הזה ביותר לאנשי החברה קדושה אפשר
 מפני שהשי"ת אמר לאברהם החסידך לפני
 והיה תמים המול לכם כל זכר. כי ערלה
 חלק הס"א ובה יהי' תמים והוא תיקון חטא
 אדה"ר והוא ה' הראשון שהתחיל לתקן חטא
 ופגם אדה"ר ונאמר לו ואתנה בריתי ביני וביך.
 ונאמר וזרות עמו הברית שהוא תיקן הברית
 קודש. והנה אברהם אבינו הוא ה' איש חסד
 שה' גומל חסד לחיים ולמתים וקנה אחוזת
 קבר לאשמו ולעלמו ולזרעו אחריו וה' גבאי
 הראשון להח"ק ולכל חבורת ישראל גומלי חסד
 של אמת וכולם נקראו על שמו ושמעתי ממורי
 מפרשיאחא ז"ל ואקח את אביכם את אברהם כו'
 שלקח הש"י עיני שם אב ונתנו לאברהם כי אנתנו
 ב"י אינם נקראים רק על שמו אבינו אברהם ולא
 אדם אבינו או נח אבינו. כי ממנו הושלח אנתנו

ע"ז ח"א לזכות לשום קדושה ועיקר לקיים
 וחטאתי נגדי תמיד כמו שאמר דהמע"ה אחר
 כל התשובות שעשה. ומה גם שאחז"ל לא ה'י
 דוד ראוי לאותה מעשה אלא להורות תשובה.
 אעפ"כ אמר וחטאתי נגדי תמיד. ועי"ז ישיב לב
 נשבר ולב נשבר אלהים לא תבזה וג"כ לשמור
 ברית הלשון שהוא כנגד ברית המעשור. וכ"ז שלא
 ישמור ברית הלשון ודאי לא תיקן ברית המעשור כי
 ברית הלשון הוא כנגד ברית המעשור ולזה כאשר
 אדם מדבר ח"י על ח"ה נדע בצירור שפגם
 בצריטו וכאשר שמעתי בשם מחו' הה"ק מרן
 אדמו"ר הרב היהודי ז"ל שזה הפי' שלח ידיו
 בשלומי [הס"ה ח"ה ודיקים] חילל בריתו ועי"ז
 אמר דוד המלך מי האיש החפץ חיים [זה עוה"י]
 לראות טוב [זה עוה"ב] נזר לשונך מרע כי
 כמו שהפגם ברית המעשור נקרא רע כמ"ס
 ויהי ער כו' רע כו' [ראה כמה גדול חטא זה.
 כי ער ה' אז בן ח' שנים כמבואר במדרש.
 ונאמר וימיתהו ה' כן ג"כ הפגם ברית
 הלשון נקרא רע. וספח"ך מדבר מרמה הוא
 הנקרא בל"א ווערטליך. כי שמעתי ממורי
 הה"ק מחו' מו' ירחמיאל ז"ל שאמר בזה"ל
 בל"א פון איין ווערטליך האבין דור דורות חלילה
 לו וויינען. סוד מרע הוא חטא ברית המעשור
 וברית הלשון [ואח"כ] ועשה טוב כי מבואר
 בספרים ועיין בבאר היטב ח"ה סי' ח' ס"ק
 ח' וז"ל ודע שכל המעשים טובים שאדם עושה
 ותורה שלומד בעודו רשע בעו"ה מוסיף כח
 בקליפות עד שחוזר בתשובה ומוציא מהקליפות.
 בקש שלום אפילו אם עשה אדם לך רעה חבקק
 ממנו שלום ורדפהו ולהיות רודף שלום בין
 אדם לחבירו ובין איש לאשמו. וגם יש לרמוז
 בקש שלום לבקש מהשי"ת שיעשה שלום בלבבך
 בשני יצריך שם אייבוי יטלים איתו ומלאך רע
 יענה אמן כי כשאדם זוכה אז גם היזה"ר
 נהפך למצב זהו בכל לבבך בשני יצריך
 בינ"ט וביזה"ר משא"כ הינ"ט מעולם לא
 יסכים עם היזה"ר. ורדפהו שם אחת תרדוף
 איתו. עיני ה' אל לדיקים זהו ענה אם לא תוכל
 לכבוש היזה"ר שיתפך לטוב ולעשות שלום
 בין הינ"ט והרע. הענה שתלך אלל לדיקים
 שיבקשו רחמים עבורך. ומורי הה"ק מפרשיאחא

זה ומתענין ועושים תשובה ואח"כ עושין סעודה לכן מחויבים הגבאים דח"ק להשגיח ולהדריך כל החברה בדרך התורה ומצות ובדרך תשובה כי זה הוא חסד של אמת שטשים עם המתים [כי רשעים בחייהם קרוים מהים] ועיקר להיות מתלמידיו של אברהם אבינו עליו השלום לגמול חסד ולבקר חולים ולהמליץ להם כל תרומה ולהיות משמרים אלל החולה ולהכניס בלב החולה לעשות תשובה ולומר וידוי כי זה הוא חסד של אמת ולשמור מכאן ולהבא ולתקן את אשר פגמו. כיה"ר שמוכה לתשובה שלימה במהרה אמן:

ב"י ואנו נקראים על שמו. בפרט ההולכים בדרכיו ועושי חסד של אמת. ומבואר בילקוט ראובני ע"פ ואל הבקר קץ אברהם שרץ אחריזי שה' בורת ובה אל המערה אשר נקבר שם אדה"ר והריח שמה ריח גן עדן וגר ה' ללוק מראשו ומלאכים משמרין לוֹתוֹ המקום שלא יגע בו שום אדם ואז נהוודע לו המערה ואז עשה אברהם אבינו סעודה להאורחים מיד כאשר נודע לו מהמערה ואז ה' לאחר שחל עלמו ותיקן פגם הברית חטא אדה"ר לכן הח"ק גומלי חסד הלמידיו של אדע"ה אותים מעשה אבותיהם לתקן ג"כ החטא הזה בימים האלה המסוגלים לתיקון

ספר שמות

והכנעה בחי' יעקב:

שם במדרש מה עשה ישמעאל כשה' בן ט"ו שנים התחיל להביא ללם מן השוק והי' מלחם בו ועובדו מיד ותרא שרה בו. ותאמר לאברהם גרש האמה הזאת ואת בנה וירע הדבר מאוד בעיני אברהם. ולכאורה קשה הלא גם אחד מפשוטי ב"י כאשר יראה שבו עובד ע"ז. ודאי רוצה בכל לבבו שימות ואל ימיר דתו. גם יש לדקדק בלשון המדרש שהביא ללם מן השוק מה לי מן השוק או ממקום אחר. ואפשר לומר עפ"י המבואר בספר לקוטי מר"ן ו"ל כל זמן שהי' ע"ז של ממון בעולם רחוקים אהנו מביאת גואלינו מהרה. ואפשר לרמז לל"ם בגימטריא כס"ק. והה שבו ע"ז שנים התחיל להביא לל"ם מן השוק. ר"ל שהריוח כסף בשוק ביומא דשוקא. והי' מלחם בו. יראה שהי' לו שמחה רבה מאוד מזה. ועובדו ר"ל שהי' לו תאוה ממון מאוד. והוא בחי' ע"ז מיד ותרא שרה כי אהנו שרה ראתה שהוא ממס בחי' ע"ז ותאמר לאברהם גרש האמה הזאת ואת בנה. וירע הדבר מאוד בעיני אברהם. כי בעיני אברהם לא הי' הדבר רע כ"כ כמו בעיני שרה כי אברהם הי' טפל בצביאות לשרה. כמבואר במדרש

ואלה שמות בני ישראל הבאים מלרימה את יעקב"ב הי' וביתו באו. להבין המלות שונות במקרא אחד. ישראל. יעקב. נראה דהנה במדרש רבה הי"ד חושך שבטו שונא בו ואוהבו שחרו מוסר. להבין איך מרומז קרא זה בפסוק ואלה שמות. ואפשר לומר בעז"ה דהנה בחי' ישראל הוא מדרגה גבוה. ובחי' יעקב מרומז להכנעה ושפלות. לשון עקב. כמבואר בגלגלך הקדוש והנה עיקר מה שהאב לריך ללמד את בנו ולהדריכו בדרך ישרה. הוא להדריכו בדרך עטה. כי כל המתגלה כאלו עובד ע"ז וכאלו דוחק רגלי השכינה. ואמר הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור כאחת. ואמרנו ולא עוד אלא אם ת"ח הוא תורתו משתכחת ממנו. לזה לריך כל אדם להוכיח את בנו ולהביאו למדרגת עטה ושפלות ולהרחיקו מגאות. וממילא כי יוקין לא יסור ממנו. וזה מרומז כאן אלה שמות בני ישראל העבטי יה וכל ביתם שבעים נפש כולם היו בבחי' ישראל. מדרגה גבוה בקדושה. ועכ"ל את יעקב היו עפילים אפילו לבחי' יעקב והיו בתכלית עטה. איש וביתו באו. יראה שכל אחד השגיח על בני ביתו להרגילם במדה זו הטובה מדת השפלות